

Biblioteka
Ojców Karmelitów
w Białymostku

CH

S

M

D

Deal

D

D

vb

T

S

OL

P.

His an

culor

M

CRAC

SCHED

Ex

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum.

SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

De PECCATIS.

De DECEM DEI PRÆCEPTIS.

vbi breviter de Præceptis Ecclesiæ.

Tandem De SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORVM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM alijs

JANUSZŌWSKI, Ord: Prædic.

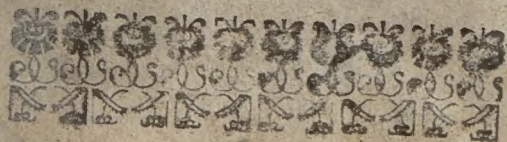
His annexa brevis Monitio ad Lectorem Opus-
culorum jam impressorum sc: SENTENTIARUM

MORALIUM & THOMISTICARUM.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typis NICOLAI ALEXANDRI
SCHEDEL, S. R. M. Typ: A: D: M: DC: XCIX.

Ex emi Insula Vigenesi

THOMAS à KEMPIS

L. 1. de Imitatione Christi C. 3.

Humilis tui cognitio certior via est ad Deum, quam profunda scientiæ inquisitio. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata, sed præferenda est semper bona conscientia & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quam bene vivere: ideo semper errant, & pene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inferendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in coenobijs. Certè adveniente die Iudicii, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm bene diximus, sed quàm **RE-**
VERE viximus. Thom. à Kempis loco citato,

• (OS) (✠) (SO)
CHRISTO CRUCIFIXO

DILECTO
CHRISTI CRUCIFIXI
SERVO

S. ROMVALDO
Eremitarum Camaldulensium
PATRI.

SACRO
EREMITARŪ CAMALDULENSIS
ORDINI.

Fr. FERDINANDVS OHM aliàs JA-
NUSZOWSKI Ord: Prædic.

In Signum Profundissimæ
Venerationis
OFFERT.

Um alij magnis Principi-
bus sua opera consecrant, ut
omnia sub eorum tutela pro-
(a2)(spero

*Spero gressu incedant: hac occasione
Magne Eremitarum Camaldulen-
sium PRINCEPS SENTENTIAS SACRAS
in gratiam & commodum ORDINAN-
DORUM collectas Tuo Nomini conse-
crandas duxi (præmissâ Tibi Christe
Crucifixe superprofundissimâ sub-
missione) verè enim Magnus es, non
solum inter homines, utpote ex Illu-
strissima familia Ducum natus, sed
quod majus, apud Deum. Magnitudo
hæc excellentiâ virtutum mensuratur.
Fuit ergo in Te sincerus Religionis as-
fectus, dum in Monasterio Classensi
militiam Christi sub Regula S. P. BE-
NEDICTI inchoasti. Fuit profundissi-
ma ad tollendas Sathanae insidias humi-
litas; magno tamen apud Principes &
Reges in honore fuisti, multiq; Tuo
consilio mundi illecebris abjectis solitu-
dinem petière. Sufficiat adducere Pe-
trum Urscolum Venetiarum Ducem.
Fuit admirabilis patientiæ amor: in-
clusus enim circa paludem Cammias*

clen.

clenssem dictam Orizarium, ita inde
totus tumefactus & depilatus exivisti,
ut non eadem quæ inclusa fuerat facies
videtur. Nam & caro sic viridis erat
ut ~~et~~ stellioni discolor appareret. Quid
de rigore jejuniij? præter alia jejuniij
onera per continuum annum singulis
diebus nihil habuisti nisi unum pugil-
lum elixi ciceris. Sed quis singula es
narraret? sufficiat, in Te B. PATER
& Tuis Discipulis antiquorum Ere-
mitarum rigorem expressum: taliter
enim in Syria cum Tuis vixisti, ac si
altera denuo Nitria videretur. Omnes
siquidem nudis pedibus incedentes,
omnes pallidi, & nimia omnium re-
rum extremitate contenti. Nonnulli
verò damnatis januis clausi, ita mori
tui videbantur mundo, velut in sepul-
chro positi. Vinum nec in gravissima
agritudine petebatur. Sed cûr ego de
Monachus loquor, cûm & ipsi Mona-
chorum famuli, ipsi quæq; custodes pec-
corum jejunaverint, silentium teneo

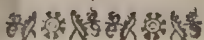
rint, disciplinas inter se fecerint, & de
quibuscumque verbis pœnitentiam flagis
taverint. O aureum (exclamat B.
Petrus Damianus) Romualdi secu-
lum, quod etsi tormenta persecutorum
non noverat spontaneo tamen Marti-
rio non carebat. Cujus tamē causa
in Pannoniam profectus, sed morbo re-
verti coactus, relicto ibidem perpetuo
per Discipulos fructu.

Etiā ad vos Venerabiles Eremitæ Cas-
malautenses sermo meus dirigitur, cum
& sub Vestro Venerabili Nomine Sa-
crarum Sententiarum Opusculum
lucem publicam videre desideret. Ve-
nerabile enim nomen Vestrum: Vos
enim antiquorum Eremitarum (quo-
rum magnifica opera universus Orbis
stupet, quorum collationibus seu dictis
Angelicus Doctor suam Angelicam vi-
tam componebat) veri imititeres.
Hac de causa candidus Ordo Vester,
mirabili visione præsignatus. Scalam
enim à terra calumpertingentem, per
quam

quam homines in veste candida ascen-
bant, per visum S. Smus Patriarcha es-
ter conspexit, eoque Sacram Camaldus-
lensium Religionem designari mirabilis-
ter cognovit. Hac inquam de causa: tali
enim visione, veros antiquorum Eremitarum
imitatores praefigurari congrue-
bat. Felix adhuc seculum, quod, anti-
quorum Eremitarum splendore non spoli-
atum inter montium & sylvarum seras tot
caelestis Hierusalem cives alit. Et licet
in profundo silentio constituti, Ecclesiam
tamen militantem, exemplari nocturno
et diurnaque psalmodia, aliisque ad De-
um superopumum suis precibus, sus-
tentatis. Quo etiam Apostolica in cae-
lis corona (ut legentibus & conside-
rantibus, S. PAULI primi Eremita vi-
tam patet) possidetur. Accedit Reli-
giosa conversationis odor quo populo
pradicatus. O quam bene docet, qui
exemplo docet. Sub Tanti ergo &
Talius Nomine Opusculum meum
lucem publicam videre desiderat. Fave inter-

cessione S. Pater Favete precibus tanti

Patris Filij.

M O N I T I O

*Ad LECTOREM SENTENTIARVM
THOMISTICARVM.*

Perplexæ bono sensu excusentur. Vbi sciendum, multas conclusionum probationes potius esse tantum declarationes: & sic non obijciatur inefficacia rationi, cum non adsit.

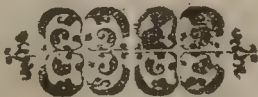
Perplexitates nonnullæ in particulari insinuantur vnâ cum editione Sententiarum Thomisticarum.

Ad tollendam verò perplexitatem l: 4. d: 39. sciendum, cum idem sit objectum habitûs quod & actûs primarij, ideo cum objectum formale *Quod* contritionis sit peccatum sub ratione injuriæ Deo illatæ &c: idem erit objectum formale habitûs pœnitentiæ, vt etiam habet N. P. Labat d: 1. de Sac: Pœn: dub: 4. §. 1. ibi. *probatur vltima pars*, Et sic quando dicitur esse objectum materiale, dicitur comparatiuè ad formale *Quo*, quod est ius diuinum læsum &c. vt habet citatus

Du.

Doctor l: c: 9. 3. ibi. Colliges 4to. Et
sic prima ratio quâ probatur pœnitenti-
am distingvi à charitate est omittenda.
Consequenter in ratione quâ probatur
pœnitentiam distingvi à religione non
interponendum jus divinum, sed sic di-
catur. Item distingvi à religione quæ
pro objecto formali respicit
cultum Dei & non sa-
tisfactionem.

MONI.

M O N I T I O

Ad LECTOREM SENTENT: MORALIUM.

MOnui: perplexa sanè intelligenda, attendendo antecedentia & sequentia: precipuè primæ editionis. v. g. ex omissione aliqujus particule (aliena inadvertentiâ) omisse, sanè intelligenda intentio Authoris.

v. g. in 2. d. 29. conc: 2. post ly, cui censere: tur subjectus, adde, tunc enim teneretur. sc. se conformare.

Idem dic, dum aliqua particula casu irrepfit. v. g. ly non, vt in additione tertiâ. 2. edit. & c.

Idem: dum vnus terminus pro alio ponitur. v. g. quantitas cibi, p. qualitas cibi. 1. d. 19

Nec mihi contrarior, licèt nonnullæ conclusiones sint in se tales. Nam quandoq; in aliena sententia, vel in communi, non attendendo leges particulares, loquor. vel tanquam securius, vel saltem vt probabile propono. — Et sic nec S. Thomæ contrarior, v. g. in 2. d. 66. Conc: 6. & in 4. d. 6. Conc. 8.

Inadaquatio censurarum relatarum, etiam substantia-

stantiali
Authore.
Miror q
Inada
quando
suram n
dentalis
Vel qua
Hanc
i d. 35
sed in 2.
substanti
modam
tione, tr
nitione
Inter a
tas, in p
timam q
tam & t
ta: verd
Sequenc
Gerij, om
nem Bull
uales &

Substantialis, sic excusetur, ut merentur excusari
Authores ex quibus non praemonitus desumpsit.
Miror quod non moneant:

Inadequatic censurarum substantialis est v. g.
quando praestitur conditio ad incurrendam cen-
suram necessaria. v. g. si non restituerit. Acci-
dentalis: quando, v. g. non referuntur complices
Vel quando non enumerantur alia poena.

Hanc inadequationem substantialem habes l.
i d. 35, de Decimis cont. 4 prima editionis,
sed in 2. edit: sublatam. Has inadequationes
substantiales, quantum potui (non tamen omni-
modam securitatem promitto) in secunda edi-
tione, tractando de Censuris, sustuli, & in mo-
nitione secunda editionis insinuavi.

Inter alias, extra Bullam Coene D: reserva-
tas, in prima editione inadequatè retul. De-
cimam quintam. vigesimam. trigessimam quar-
tam & trigessimam sextam. Inter non reserva-
tas verò vigesimam septimam:

Sequendo impressione n quâ impressa Theol. P.
Gerij, omisi in prima editione excommunicatio-
nem Bullae C. D. de advocantibus causas spiri-
tuales &c.

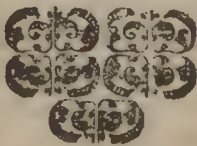
Quod

*Quod autem in vno vel altero casu referatur
Author pro Authore. Papa pro alio Papa Numerus
pro numero. Minoris est momenti.*

*L: 4: di 19. ¶ Dices: sic habeo. Dices non
licet iuvare reum justè damnatum ut
rumpat carcerem ergo nec consulere,
vel præbere instrumenta R. Nonnul-
los negare cqm. Sed ego non video di-
sparitatem. Dico tamen re melius conside-
ratâ, agnoscenda disparitas.*

*L: 2: d: 42. legatur conjunctim ut habet S:
Th sc. reverentia minueretur & fervor chari-
tatis non multum augetur.*

*Videnda ergo monitio secunda editio-
ni præfixa, & alia in fine
eiusdem editionis
posita.*

Facul-

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANUSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thopoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat: sed non
solum Ordinandis verum omnibus
legentibus sit proficuum & utile.
ideo illud approbo & in lucem
publicam prælo edi do & concedo
facultatem, Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Januarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWOSKI
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

Facultas Ordinis

F. VINCENTIVS KVLESZA

S.T.M. Provincialis Prov: Pol:

S. O. Predicatorum.

Authoritate Officij N. ac præsensium serie vobis A. R. R. PP. Almi Studij N. Generalis Conventionis Crac: Prov. Pol. Moderatoribus ad præsens, gubernium Thomisticae Scholæ tenentibus, committimus ac in meritum S. Obedientiae mandamus, quatenus Opuscul: (cui titulus SENTENTIAE SACRAE in gratiam & commodum Ordinandorum) ab A. R. P. S. T. M. F. Ferd: Ohm Januszynski compositum diligenter perlegant, revideant, recognoscantq̃, sicq̃, cognitum, relectum ac revistum iuxta S. Conc: Trid. Can: prout in Dño judicaverint Typis publicis excudendum approbent, In N. P. & F. & Sp. S. Amen: In quorum fidem
his

his manu N. subscriptis sigillum;
officij apponi mandavimus D. in
Conv. N. Cr. SS. Trin. 1 Septi 1698.
Cons. in D. VINCE: KULESZA,
M. PROV. Rtâ P. 232. mpr.

F. JGNATIUS KOWNACKI S. T.
Presentatus Prior Elbig. &
Soc. mpr.

Approbatio Theologorum Ordinis
SENTENTIAS SACRAS in gratiam &
commodum Ordinandorum ab
A. R. P. S. T. M. F. Ferdinando Janu-
sonski accuratissime collectas ex
mandato A. R. P. M. Prov. cum fru-
ctuosa iucunditate perlegi, quan-
tumq; omnibus Ordinandis, imò
& cæteris legentibus proficua fu-
turae sint, ipse probavi. ideo præ-
lo dignas censeo. Crac: in Conv.
SS. Trin. 18 Januarii. 1699.

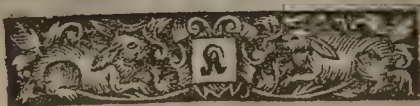
Ego F. THOMAS ENGVER Baccâ
laureus actualis & ProRegens
Studiij Gen: Crac: Ord: Præd:
mpr.

Opus certè desideratissimum,
Opusculis *A. R. P. S. T. M. F.*
Ferdinandi Olm aliàs Jaruszen ski S.
O. P. C. Ciac; comprehensum pro
eruditione Christiana Catholica,
& iurandis *S. Ordinibus* colle-
ctum ex *SS. PP.* ex mandato &c.
vidi, legi & perpendi, quod ad
laudem Dei, & utilitatem *S. Eccle.*
sia Romanae, utpote absq; omni
ruga & nævo, prælo publico ex-
ponendum judicavi. *Cracov: ad*
Ædes SS. Trin. Ord: Præd: 1698.
23. Decemb.

F. VRBANUS BAHRIKOWSKI,
O. P. S. T. L. & Mag: Studi
Gen: Crac: mpr.

OPV.

OPVSCVLVM

PRIMUM,

De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

SYMBOLVM FIDEI est
Collectio articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *inuisibilis veritas de Deo*
nos arctans ad credendum.

Particula *arctans* non debet sumi pro ne-
cessitate coactionis, cum credere sit vo-
luntarium, sed pro necessitate finis, quia
accedentem ad Deum oportet credere
& sine fide impossibile est placere, ut
Apostolus dicit ad Hebr. 11, sic explicat
S. Th. 22. q. 1 a. 6, ad 3.

21 Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur vna
veritas, v.g. quod Christus D; sit passus,

A

mor-

2 De SYMBOLO APOSTOL.
mortuus, & sepultus. Vel si vna veri-
tas coniunctur virtualiter in alia, vt ve-
ritas Sacramenti Eucharistiæ sub verita-
te de Omnipotentia Dei, ut docet S; Th.
loco cit: at 8. ad 8.

3. Tria numerantur Symbola. 1. A-
postolorum, 2. Nicænum, à primo con-
cilio secundum maiorem explicationem
distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS hic explicari potest, Ens per
se, id est, Ens cui necessario
conuenit existere. Ex illo Exodi 3. Ego sum
qui sum. 2. Ens super omne ens, & à quo
omne aliud ens dependet: 3. Ens quo nihil
majus aut melius excogitari potest.

2. Deus est ubiq; per essentiam, præ-
sentiam & potentiam. Esse ubiq; per
essentiam, est adesse immediate omnibus
secundum suam entitatem. Per præsen-
tiam, est cognoscere omnia. Per poten-
tiam, est posse operari in omnibus rebus
quic.

DE SYMBOLO APOSTOL. 3

quicquid vult S. Thom. 1. p. q. 9. a. 3.

3, Quamvis Deus sit ubiq; specialiter tamen est in caelo empyreo 1, Ob loci dignitatem. 2, Quia in eo specialius splendat Divina Majestas, quam in alijs mundi partibus. 3, Quia ibi specialiter operatur, Beatusq; seipsum manifestat & fruendum exhibet.

4, Sanctissima Trinitas, sunt tres personae, Pater & Filius & Spiritus S. in unitate essentiae divinae. Quod mysterium nonnullis similitudinibus explicari solet. S. Dionysius L. de Divinis Nominibus c. 5. comparat tribus luminosis unitis, quorum est idem lumen. Alij comparant tribus plicis ejusdem vestis. Alij aliter. Quae similitudines deficiunt. Alias tantum mysterium, non esset tantum mysterium.

DISTINCTIO II.

*De numero Articulorum Symboli
Apostolorum.*

1, Apostoli antequam in mundum dispergerentur Symbolū composuerunt

4 *De SYMBOLO APOSTOL.*
 runt, ponentes singuli singulos articu-
 los. Qui autem hunc vel illum in parti-
 culari, non conveniunt Theologi. Pro-
 pterea circa hoc non molestandi Ord-
 nandi. Piè credendum B. V. *MARIAM*
 in medio Apostolorum tanquam Magi-
 stram fuisse, dum Symbolum compone-
 batur. S. Paulus Apostolus nullum
 Symboli articulum composuit, quia
 non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex De-
 creto Tridentini jussu Pij V. editum
 duodecim hoc modo numerantur arti-
 culi, Symboli Apostolorum.

1. Credo in Deum *Patrem* Omnipoten-
 tem, creatorem cæli & terræ.

2. Et in Iesum Christum, Filium ejus
 unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de *SPIRITU S.*
 natus ex *MARIA* Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifi-
 xus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die
 resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexte-
 ram

De
ram D
 7.
 & mor
 8.
 9.
 Sanct
 10
 11
 12.
 3.
 Deum
 Filium
 etum
 tes di
 Patri
 tam.
 reden
 Spirit
 prop
 4
 a. 8.
 Sept
 man
 vni
 3. d

De SYMBOLO APOSTOL.

Item Dicitur Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam eternam, Amen:

3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij. & redemptionem. Tertia circa Personam Spiritus s. & Sanctificationem huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22, q. 1. a. 8. quatuordecim numerantur articuli. Septem ad Divinitatem, Septem ad humanitatem. Circa Divinitatem, 1. de unitate Essentiae. 2. de Persona Patris, 3. de Persona Filij, 4. de Persona Spi-

De SYMBOLO APOSTOL.

ritus S. 5. de creatione, 6. de Sanctificatione, dum dicitur, *sanctam Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum.* 7. de remuneratione.

5. Circa humanitatem Christi D: 1. de Incarnatione, seu de Conceptione Christi 2. de Nativitate ejus ex Virgine, 3. de Passione ejus, Morte & Sepultura, 4. de Descensu ad inferos. 5. de Resurrectione. 6. de Ascensione. 7. de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi Romani contraire S. Thomaæ, cum fuerint Ordinis nostri & Discipuli S. Doctoris. Fuerunt F. Franciscus Forerius Lusitanus. F. Leonardus Marinus Archiepiscopus Lancianensis. F. Ægydius Fuscarinus Episcopus Mutinensis. F. Thomas Manriq; S. Palatii Magister, & F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Procurator Generalis. Sed hi duo vltimi tantum reviderunt. Præfati ergo, dum Symbolum fidei in duodecim articulos diviserunt, numerum Apostolorum compos-

De SYMBOLO APOSTOL.

7
nentium attenderunt. S. verò I homas
res contentas attendit. Qui etiam Opu-
sculo 5. ait: *Nec refert ad veritatem fidei,
vel errorum vitiationem, qualiter distinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum

De Omnipotentia Dei Patris &
opere creationis.

Icèt omnes Personæ sint omnipo-
tentes; quia tamen Pater est prin-
cipium omnis productionis; & ipse à
nullo producitur, ideo ei omnipotentia
appropriatur, seu specialiter, nostro mo-
do loquendi, attribuitur.

1. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primodie creavit Deus cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
siq; aquas quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum vnum, & apparuit arida,
produxitq; terra herbam virescentem, & li-
gnum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam,

8 PRIMVS ARTICVLVS.

Lunam & Stellas. 5. reptilia & volatilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom., 1. p. præcipuè à q. 68

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom.; Opusc. 6. 3. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradisum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem, Scientiâ, aliis donis, etiam dominio in creaturas irrationales. ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, vt ostenderet mulierem sociam & collateralem esse viri, non servam, neq; dominam sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cùm per peccatum

catum
Rom
desin
art,

5.
dam
nim
abon
diu i
l. c.
mel
rupti
temp

6.
quib
non
um,
se C
ab i
conc
pore
quid
loco
p. q
7

SYMBOLI APOSTOL: 9

catum intraverit mors in mundum ad Rom. 5.) transferendus, tempore à Deo destinato, in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art. 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistentis animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quamdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th: 1. c. 2. 4.

6. Res invisibiles, idest Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicani) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corporeas, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Th: 1. p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ.

As

Pri,

101 SECVNDVS ARTIC:

Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda. Dominationes Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem chori Angelorum. Quorum officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa secundum Articulum.

Iste articulus proponit Iesum Christum esse Filium Dei, verum, unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse veram Deum, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dica nos Filij Dei secundum illud ps: ego dixi Dijs esu. & filij exultis omnes, h. c. tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2 Hæc circa Nomen I E S V S sunt scienda, 1, I E S V S est Nomen significans De-

SYMBOLI APOSTOL:

Deum & hominem. 2. Significans Sal-
vatores, 3. Voluntate Dei impositum,
Et vocabis Nomen ejus IESUM, Matr. 1. 4.
cū cætera nomina Christi D. salutem
quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum
universæ salutis humanæ vim comple-
ctitur, Cathelismus Romanus. & pro-
pterea dicitur nomen super omne no-
men. 5. ad pronuntiationem hujus No-
minis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, vñctus,
quia verè oleo Spirituali vñctus ad tri-
plicem dignitatem, Sacerdotis; Regis &
Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdo-
tis est esse Mediatorem inter Deum &
populum, inquantū preces populi Deo
offert, & pro eorum peccatis Deo satis-
facit, hoc autem maxime convenit
Christo D. S: Th. 3. p. q 22. a: 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domo Jacob
in æternum & regni ejus non erit finis. Luc: 1:*
Hæc regnum Spirituale atq; æternum,
in Ecclesia militante, eam fundando,
Sacramenta instituendo &c. inchoa-
tur,

12 SECVNDVS ARTIC.

tur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Deum hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competeat, nec infimum fundatum in voluntate humana. iure enim humano introducta est divisio rerum, & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere, perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in vnione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine Iesu omne genu flectatur, ita P.M. Iulius Bianchi Venerus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D, Thomæ.

7. Erat verè Propheta, & in eo fuit verè prophetia. S. In: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis*, Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, notitia erant, annuntiabat, Scias ex

N.P.M.

SYMBOLI APOSTOL: 13

N. P. M. Labat in 3. p. disp: 5. dub: 3.
§. 3. prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
solum noticiam eorum quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, siue il-
la sit clara, siue obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum

In hoc Articulo & Conceptio
Christi D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

1. **Q** Vando ergo B. V. Maria credidit
Angelo & consensit, dicendo,
*Ecce Ancilla Domini fiat mihi secundum ver-
bum tuum*, tunc Spiritus S. supervenit in
eam, hoc est, fecundavit eam, & forma-
vit in instanti de purissimo sanguine B.
Virginis, corpus, & in eodem instanti
in quo formatum est corpus, creata est
anima de nihilo, & hæc eodem instanti
conjuncta est corpori organizato & illa
duo sc: corpus & anima simul fuerunt
Divinitati unita in Filij Dei persona, &
sic

14 TERTIUS ARTICVLVS:

fic eo instanti facta Incarnatio quo B. V. M. consensit, dicendo, *fiat mihi secundum verbum tuum.* Hæc ex B. Alberto Magno L. 4. c. 4. Compendij Theologicæ veritatis.

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi D. appropriatur, seu roſtro modo loquendi, ſpecialiter tribuitur Spiritui S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis ſpecialiter attribuuntur Spiritui S.

3. Nec tamen Spiritus S. poteſt dici Pater Chriſti D. nam licet Chriſtus D. ſecundum quod homo ſit de Spiritu S. conceptus ſicut de principio activo, non tamen ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, ſicut homo naſcitur de Patre ſuo.

4. Nativitas Chriſti D. eſt triplex: Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno - Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. q. 10. & hæc triplicem Nativitatem repræſentat Eccleſia per tres Miſſas die Nativitatis D.

Miſſa

Miſſa
xivita
dum c
die. g
quem
S.
Nati
Nam
ptam
n a f
Conc
am m
quod
S. Th
6.
ſtus D
poru
medi
qui
n

SYMBOLI APOSTOL: 45

Missa noctu celebrata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundum carnem ex B. V. Maria. Cantata in die. gratulam. B. Albertus M. loco cit. quem vide.

5. Secundum temporalem Christi D. Nativitatem B. V. Maria est vera Mater. Nam corpus Christi D. est de B. V. sumptum, & ex purissimo sanguine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redit. Conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris, S. Th: 3. p. q. 32 ar. 3. & q. 35. a. 3.

6. Per medium annorum quo Christus D. venit intelligitur plenitudo temporis, id est tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediat inter annum iræ, qui fuit Veteris Testamenti, & annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audivi auditionem*

tuam & timui

DISTIN-

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi

D. in Cruce suspensionem,

Mortem & Sepulturam,

credendam proponit.

I. Secundum S. Vincentium Ferrerium
 Scelatum à P. M. Seraphino à Por-
 recta in 3 p. D. Thomæ q. 47. art. 1,
 Christus D. his instrumentis flagellatus,
 sc. Virgis spineis, flagellis habentibus
 nodos, aculeis acutissimis transfixos, &
 cathenis habentibus in summitatibus
 vncos. Primi enim milites flagellantes
 habuerunt virgas de spinis, & vepri-
 bus acutissimis confectas, quibus flagel-
 lando cutem Christi aperuerunt. Secun-
 di primis fatigatis succedentes habuerunt
 flagella, in quorum summitate erant no-
 di aculeis acutissimis transfixi, & his
 flagellando Sanctissimam carnem scin-
 debant. Tertij secundis succedentes ha-
 buerunt cathenas, in quarum summita-
 tibus vnci, quibus flagellando Sanctissi-
 mam carnem extraxerunt.

ARTIC: IV. SYMB: APOST. 17

2. Quidam ex revelatione numerat
supra quatuor millia ictuum. Alanus
de Rupe c. 15, dicit, Divo Bernardo
Christo D. revelatum. *Qui amat mecum
portare Crucem, is in dies, mihi passo, recitet
quindecim, Pater N. & Ave per annum soli-
dum, & complebit numerum vulnerum meo-
rum.* Fors essent quinque millia vulne-
rum, quadringenta septuaginta quinque;

3. Secundum S. Anselmum in Dialo-
go de Passione Domini, corona Christi
Domini non fuit de spinis, quæ vulgò
dicuntur spinæ, sed de juncis marinis,
qui acutiores habent aculeos, Idem do-
cet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus
apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8, ubi ali-
as sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianze-
num & S. Bonaventuram, Christus D.
tribus clavis fuit Cruci affixus, S. Greg.
Turonensis, Innocentius III, Consalvus
Duranthus, Guilielmus Lundanus Epi-
scopus & alij tenent, quòd quatuor. Pe-
des enim duobus affixi, ut est in revela-
tionibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

18 ARTIC: QVARTVS.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi D. sc. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam de buxo Et sic numerando titulum de quinq; lignis. V. P. Magistrum Rufzel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet. Titulus lætatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Ita Innocentius III, in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Rufzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat janua cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem,

9.
in Cr
& mu
lianur
qui o
tur d
quale
neis,
enim
dat C
Chri
aijsq
is lic
men
velat
tus au
sicut n
ziam f
p. 1. c.

D

Hoc
rio
glo

SYMBOLI APOST: 19

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum. p. 2 c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consalvus Duranthus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 4. c. 10. ibi alligatus autem nihil omnino operimenti habebat sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescen-
tiam suæ nuditatû. Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quantum articulum.

Hoc Articulo proponitur victor-
riolus Descensus ad inferos, &
gloriosa Resurrectio à mortuis.

2. Ani;

1. **A**nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. Hora autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de lyngo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit. S. Th. 1. 2. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum quierant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Ut eo descendente, liberentur à temporali purgatorii pena S. Th. 1. 2. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pena damni, id est carentiæ visionis beatificæ, & pena sensus torquentur. Secundum, locus Purgatorii, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lyngus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lyngus Patrum, à quo Christus

flus
origi
xit.
el de
igne
dam
qui
ginal
mni
scend
circa
3.
alia
nuisse
sui gl
Discip
Alioni
cans,
pertule
morte
sint ad
dicijs,
justi

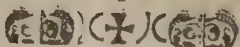

SYMBOLI APOST: 21

stus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino v. Purgatorium & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascendere ad purgatorium, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multò minùs ascendebat ad Patres in lympo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad majorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuvi, propositis ejusdem mortis iudicijs, insinuet. 5. ut in iudicio, quàm justè damnentur ibidem denuntiet, ita S. Th. 3. p. q. 54. a. 4.

DISTIN.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in cælum & Throno sessionis à dextris æterni Patris.

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. non ascendunt in corporibus cum Christo. S. Th. 3. p. q. 53. a. 3. ad 2. ex S. Aug. Et sic solus Christus D. perfecta Resurrectione. id est, non moriturus, ante universalem resurrectionem, resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & pie creditur de S. Ioanne Evangelista, ait S. Thom. opusc: sexto explicando præsentem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo, *sedet ad dexteram Patris*, idem est ac, est in aequalitate Patris, Si loquamur ut de homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est, est in bonis paternis portioribus præ cæteris creaturis, id est, in majori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. S. Th. 3. n. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per dexte-

ARTIC. VI. SYMB: APOST. 23

dexteram Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas judiciaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

Licet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium Vniuersale, ut omnibus inno-
centibus iuxta Supremi Iudicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex scriptu-
ris quod Christus D. ad iudicium vni-
uersale sit descendurus, circa locum
Montis Oliveti, sicut & inde ascendit,
Præminet autem Mons Oliveti valli
Iosaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtrus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventus Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scura;

24 ARTIC: SEPTIMVS

ſcucabuntur ergo tempore propinquo ante iudicium, vel ſimul, vel diverſis temporibus, S. Th. in ſupp. 3. p. q. 73. art. 2.

3. Omnes ante diem iudicii mori-
entur. Quia omnes homines Dei ſen-
tentia morti adjudicati ſunt propter pec-
catum. S. Th. in ſupp. 3. p. q. 78. a. 1.
Quando autem in Symbolo dicitur, *ven-
turus eſt iudicare vivos & mortuos*, per vivos
non intelliguntur qui nunquam mortui,
ſed qui tempore propinquo & ſignorum
vi mortui, S. Th. loco cit. ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis
hæc è multis ſcienda. 1. Ignis occupa-
bit tantum de ſpatio, quantum occupa-
verunt aquæ diluvij, & ſic quindecim
cubitis erit altior montibus. S. Th. in
ſupplemento 3. partis q. 74. a. 6. Qua-
re non perveniet ad ſphæram ignis, nec
purgabit elementum ignis, S. Th. loco
cit. 2. Poſt iudicium involvet malos,
S. Th. l. c. a. 7. Quicquid de illo igne
calidum, uſivum & impurum reperie-
tur, deſcendet ad inferos ad augendam
penam

SYMBOLI APOSTOL. 25

pœnam malorum, quicquid verò subtile
& lucidum, remanebit superiùs ad au-
gendam gloriam Beatorum. S. Th. 2. 2. 9.
immò quicquid ignobile in mundo ad lo-
cum pœnarum confluet. B. Albertus M.
in Compendio Veritatis Theologicæ L.
7. c. 20. Ex dictis intelliges durante ju-
dicio mundus stabit in igne conflagra-
tionis, ut etiam docet Dionys: Carth.
Dominicâ 1. Adventûs in enarratione
Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore judicij ap-
parebit sequentia habet Carth. loco cit.
serm. quarto. *Tunc apparebât Crux Christi,*
atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
quid lucidum in Crutû specie apparebit.

6. Docet Philip: pus à S. Trin: tract. 22
in 1. 2. disp. 9. dub. 5. ad 2. Sententiæ
finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti*
&c. tantùm dirigentur ad adultos. Nam
in vltimo judicio tantùm fiet mentio
operum bonorum ad laudem, & malo-
rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo D. con-
tra reprobos fulminanda, contra mor-

B

tuos

26 ARTIC: SEPTIMVS

tuos in solo originali, licet in iudicio ap-
parebunt, non dirigeretur, quamvis hi sine
essentialiter damnati, utpote carentes
visione Dei. In carentia enim claræ visi-
onis Dei consistit essentialiter damnatio;
sicut in clara visione Dei, consistit es-
sentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur
damnati. Per pœnam damni intelligitur
amissio seu carentia beatitudinis æter-
næ. per pœnam sensûs intelligitur, quæ
inferendo aliquid nocivum sive corpo-
ri, sive animæ, torquet & affligit. Dici-
tur autem pœna sensûs quamvis animæ
torquetur, quia nocumenta nociva po-
tissimum sensibus percipiuntur. Ex his
pœna damni, utpote amissio summi bo-
ni, est major, quam solam experiuntur
morientes, cum solo originali deceden-
tes. pœna enim sensûs solum per pec-
catum personale contrahitur secundum
S. Bernardum dicentem, in inferno so-
lam propriam ardere voluntatem,

9. Pro coronide circa præsentem arti-
culum quaeritur quomodo innovabitur

mon-

mon-
nicæ
terra,
stallus
erit
Solis
propo-
perpe-
erit in
erunt
Card-
sancti
in sup-
ram f-
Sic en-
tia, c-

D
C
N
positu
vlu E-

SYMBOLI APOSTOL. 27

mundus? R. dicit Carthusianus Dominica 1. Adventus serm. 4. Complacabitur terra, erit pulchra ut aurum. aqua sicut christi. stallus. aer ut calum. ignis ut sidera. lux Luna erit septemplex, seu tanta ut modò Solis. lux Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoque lux proportionaliter tunc creditur augenda. Sol perpetuo stabit in oriente. Luna iugiter plena erit in occidente, & motus cessabit calorum, eruntque omnia in termino. Ita ille, quem Cardin. Bellarminus doctissimum & sanctissimum vocat. S. tamen Thomas in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, terram fore in superficie perviam ut vitrum. Sic ergo terra & calum, quoad accidentia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum sanctum.

1. **N**omen spiritus S. duobus modis sumitur. 1. complexè seu ut compositum ex duabus dictionibus. 2. ex usu Ecclesie, incomplexè seu per modum.

B 2

dum

28 ARTIC: VIII: SYMB: APOST.
dum vnius dictionis. Primo modo est
commune tribus Personis, quia quæli-
bet & spiritus & sancta. Secundo mo-
do, soli tertiæ personæ convenit, Quo
nomine congruè ab Ecclesia nominatur,
quia spiritus à spirando est quidam im-
pulsus, Spiritus autem S. procedit vt im-
pulsus, cum procedat vt amor, qui est
impulsus seu inclinatio in rem, secun-
dum illud. *amor meus pondus meum, eo fe-
ror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. cre-
denda. Esse consubstantialem seu ejus-
dem naturæ cum Patre & Filio. Proce-
dere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ su-
per Christam D. baptizatum apparuit,
ad designandam dispositionem requisi-
tam in baptizando, sc. nè fictus acce-
dat. S. Th. 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In
igneis verò lingvis super Apostolos, ad
designandum fervorem, quo corda Apo-
stolorum erant commovenda, ad prædi-
candum Christum D. ubiq; inter pressu-
ras, S. Th. loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

**Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. communionem.**

1. Ecclesia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-
liū fidelium baptizatorum sub vno capite Chri-
sto in calū, & Vicario ejus in terrā, inter se
eodem cultu communicantium.* Hæc voca-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi. *Credo, vnam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui quintam scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est nota, quam subjectum præ-
dictarum notarum. Hæc explicio in sen-
tentijs Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, locus hærenti. De fideleibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo l. 4. d. 13.

5. Alqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solum ponitur claritatis gratia.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum honorum Christi D. utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem. tum honorum Fidelium, adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes iusti communicatur in charita-

ritate existentibus, secundum illud, Psal.
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
iceps est omnis boni quod sit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7: Et he per *sanctorum* intelligi pos-
sunt res sac.æ, ut sunt merita Christi
D. Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant. quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant alijs in necessi-
tatibus, defendant in periculis, confir-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentî.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium, cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem,

10. Participant etiam mali de bene-

factis iustorum, non quidem vt iusti per
quandam derivationem cum sint nem-
bra mortua, sed per impetrationem,
qua sæpè auxilia divina resurgendi à pec-
catis conceduntur, auxilia inquam effi-
cacia. Participant item de beneficiis
iustorum, inquantum intuitu horum sæ-
pè evadunt afflictiones & vindictam
Dei.

11. Ex dictis patet, in hac commu-
nitione Sanctorum fundari indulgentias
vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum Articulum.

Remissionem peccatorum.

Non datur tam immane scelus, vel
tantus peccatorum cumulus qui
non possit per poenitentiam deleri. Nam
dicitur ioculis 2. *Deum prestabit super malitia.*
id est. misericordia & bonitas divina vin-
cit quolibet malitiam peccatoris. Pec-
cant contra hunc articulum, de miseri-
cordia Dei desperantes.

SYMBOLI APOSTOL: 33

2. Quando Matt: 12 dicitur, peccatum in Spiritum sanctum neque in hoc saeculo neq; in futuro remitti non est sensus, quòd nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanabilis dicitur, qui difficulter curatur, & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiâ per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p: mortalis. S. Th. 1. 2. q. 112. a 5 Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomisticarum dist. 21.

DISTIN.

DISTINCTIO XIII.

*Circa undecimum Articulum,
Carnis Resurrectionem.*

1. **R**esurrectionis nostræ habemus sym-
bolum in rebus naturalibus. Nam
granum seminatum corrumpitur, putre-
scit & moritur, postmodum repullulat,
reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium,
ex S. Th. Opusc. sexto circa præsentem
articulum sunt scienda. 1. Idem cor-
pus quod nunc est, & quantum ad car-
nem & quantum ad ossa resurget. 2.
Corpora resurgentia erunt alterius qua-
litatis, quàm nunc sint, quia non so-
lùm beatorum sed & damnatorum erunt
incorruptibilia. quia boni semper erunt
in gloria & mali semper erunt in pœ-
na. 3. Omnes, boni & mali cum omni
integritate ad perfectionem corporis
pertinente resurgent. non enim erit ibi
cæcus vel claudus, nec aliquis defectus.
4. Omnes resurgent in ætate perfecta,
qualis fuit Christi D. ultimas duas par-

ARTIC. XI. STMB: APOST. 35

res docet B. Albert: M. loco mox citado.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas, secunda impas-
sibilitas, tertia agilitas, quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin.
disp 6. in 1. 2. dub. 3. per hanc dorem
non habet corpus gloriosum esse in eo-
dem loco cum alio corpore, sed habet
quòd facile possit partes dividere & per
eas se intromittere. Allegat S. Thomam
V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura,
2. passibilia, licet nunquam corrumpantur:
3. gravia. 4. adiinstar putridorum.

7. Per tubam ad cujus sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg. relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit: Theo-
logica L. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

36 ARTIC: VNDECIMVS.

apparitionem, videlicet vt habet vim cuiusdam imperij. St Thom: in Supp. 3. p. q. 26. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

St Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo, Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali horâ resurrexit. ita in terminis S. Th. loco c. q. 77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati. Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes pervenient ad vitam æternam, immo pauciores. mul.

SYMBOLI APOSTOL. 37

multi enim sunt vocati, pauci electi. im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à SS. Trin. disp. 17. in l. p. dub. 4.
sequens Caiet: & refert S. Greg. M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomum.
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præscivit? respondet Magister Sent: in
2. d. 23. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in Soliloquijs (36 *Hoc est
plena beatitudo, & tota glorificatio hominū
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo. Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæ sunt. 1. Felix amand. ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primò gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

38 *ARTICVL: DVODECIMVS*
bono proprio, & felicitate quæ potun-
tur, vt tamen relata ad Deum tanquam
ad vltimum finem, 3. Felix impotentia
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio,
comprehensio, seu tentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tualem cum Deo. Harum explicatio-
nem vltiorem vide in 4. Sent; Tho-
misticarum dist, 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
scilicet, Martyrij Virginitatis & Doctoratus:
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne,
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vi-
ctoria de carne. Doctoratus, ex victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessarijs & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

SYMBOLI APOSTOL. 39

salutem dirigunt, scribingentibus. Ex his nobilior Martyrij, deinde Virginitatis, tandem Doctoratus.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine confurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. R. ergo, sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola; quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom: in supp. 3. p. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentie correspondet: hæc enim præcipue liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th, loco cit. 2. 3.

Et

40 ARTIC: XII. SYMB: APOST.

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors; Iudicium, Infernus,
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum.

OPVSCVLVM
SECUNDVM,

De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGVS.

Virtus est bona qualitas menti, quæ
rectè vivitur, quæ nullus malè vitur,
ex 5. Th; 1. 2. q. 55, a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complet
ad

ST.
mero
t 4
s
0

De VIRTUTIBVS 41

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distincti 52. Moralis subdividitur in 4. Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem. Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturali quo certò credimus veritates à Deo Ecclesiæ revelatas*. Definitio apud S. Paulum. (fides est *esperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) vepote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2 2. q 4. a. 1. Inter alias prærogativas, fides tuâ certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

quæ
titur.
Divi-
n, &
a quæ
em ve-
nplec
ad

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio,

2. Fides, alia est formata, alia informis. illa est in hominibus iustis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v: g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo est firmiter tenere vera esse quæ revelat, Credere Deum est firmiter tenere Deum esse, Credere in Deum est credendo tendere in Deum tanquam in ultimum finem; & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs. Aliquando præter hæc

voca-

veca
exten

5.

cione

Quod

per

quan

los

les, et

rudes

& p.

2. Q

des

confi

quan

di &

Doct

conco

fuere

idem

deant

6.

um o

tem, i

tit tot

vocamur ad fidem per prædicationem
exterius.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscaltores, pauperes, contempribiles, antedotes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt, 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelijs, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut et si diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos.

6. Sicut qui vno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui vni articulo discredita amittit totaliter fidem. S. Th. 22, q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Pater ex S. Paulo 2. ad Theff. 2. Itaq; fratres state, & tenetis traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

*Quæ tenetur Christianus scire
& credere.*

1. **C**hristiani à Christo cujus fidentur, profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari cæperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi & Nazaraei à Iesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediij credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelij, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis.

immò

immò
in 2. 2.
cina ci
punct
de Mo
Alios
cessit
tur ne
ex dic
4.
B. v. M
tioner
Matthe
5.
tria
charit
quand
Præce
confes
morta
nale.
orand
Domini
possit
6.

immò Philippus à SS. Trinitate disp. 4. in 2. 2. dub. 5. citans S. Bonav. & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum, q. 2. punct. 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi D. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medij & præcepti patebit ex descendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere, Verbi Divini Incarnationem in ejus vtero. Esse Virginem, Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta: sc. Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maxime confessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitè sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculum Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficere scire ejus summam, sc. à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficere quòd rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes: 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari fidem Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano.

DISTINCTIO III.

De S P E.

1. Spes

1. Spe
Vel le
in 3. d.
proveni
Quòd
ciant
defect
lum se.
Div. na
2. 2. q.
dament
potenti
2. S
quanti
ut al. q.
pturua
dicatur
entitate
funditu
3. E
hoc; q
no co
beatitu
4. Li

1. *Spes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei.*
 Vel secundum Magistrum Sententiarum
 in 3. d. 16. *Est expectatio certa beatitudinis*
proveniens ex gratia Dei & meritis nostris.
 Quod autem aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrij ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentie & misericordie. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. *Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, pro ut aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non auditur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.*

3. *Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo impotens auxilio Divino confidat bene agendo ad æternam beatitudinem pertingere.*

4. *Licet sperare in creatura ut secundarior*

dario juvante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes: Licet etiam considerare in proprijs meritis ut proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. 1. Facit nos observare mandata Dei. Scias. Licet bene operari intuitu retributionis æternæ, secundum illud Psalmi 118. *Inclinavi eorum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem* Hinc merito Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem, anno 1690. die 7. Decembris. *Intentio quæ quæ detestatur malum & prosequitur bonum, merè ut celestem obtineat gloriam. non est recta nec Deo placens.* Merito inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ consolatur nos in tentationibus & alijs afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN

DISTINCTIO IV.

De CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost. 1. ad Corint: 13.

nihil sine charitate sumus

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum, qui sciunt quid sit habitus. Idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de Deo, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c, non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed appreciativè, ita ut pluris Deum ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum huius amoris ordinarium, sumitur ex observantia mandatorum,

C

&

50 *De CHARITATE*

& exercitio virtutum. Extraordinarium. ex preparatione animi, effundendi; pro fide, sanguinem.

4. Charitatem est formam aliarum virtutum, est per charitatem ordinari alias virtutes in ultimum finem. S. Th. 2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & aliae virtutes in peccatoribus sint secundum suam naturam & entitatem virtutes, non tamen habent statum perfectum virtutis, & sunt veluti mortuae, utpotè informes. Hac ratione charitas est excellentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui nobiscum communicat, vel communicare potest in beatitudine æterna. S. Th. 22. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimici, peccatores veniunt nomine proximi. Quò etiam reducitur corpus nostrum, cum sit aliquomodo particeps beatitudinis, inquantum ex beatitudine animæ redundat quædam beatitudo in corpus sc, sanitatis & incorruptionis vigor. S. Th. loco cit, a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis

quis
con
Vice
tos
mus
re,
tern
rali
Eod
tion
7
'xim
juva
Gau
adv
cato
inim
ter o
cie
att
cit,
do,
speci
quid
do, i

De CHARITATE 51

quis ut proximus à nobis diligatur. sc. communicatio in beatitudine æterna. Vtteriùs patet Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. - Possu-
mus tamen iuramentum Dæmonum dilige-
re, non quidem volendo bonum vitæ æ-
ternæ, sed ut conseruentur in suis natu-
ralibus ad gloriam Dei. S. Th. 1. c. a. 11.
Eodem modo discurre de creaturis irra-
tionalibus. S. Th. 1. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga pro-
ximum. 1. Non solum verbo, sed & re
juvare. 2. Infirmitatem supportare, 3.
Gaudere in prosperis. 4. Compati in
adversis. 5. Et quidem præcipuè, à pec-
cato reducere. Ex quibus hæc etiam
inimicis ostendenda, quæ alijs comuni-
ter ostenduntur. Sola enim signa amicitie
specialia, possunt inimicis, excipe
articulum mortis, denegari. S. Th. loco
cit. a. 9. Quod intellige per se loquen-
do, Nam si omissio signorum amicitie
specialium esset scandalosa, aut per ali-
quid horum posses sine tuo incommo-
do, inimicum tibi & Deo reconciliare,
C1 id

52 *De CHARITATE.*

id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona toleret alium salutando prævenire, v. g. subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis 1, 2. tr. 3. c. 2. dub. 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligendæ scilicet, Deus, Proximus, Corpus nostrum. Nos ipsi. S. Th. 1. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum plùs homo diligat animam suam, quàm aliorum: deinde plùs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th. 1. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere actus Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent. Mor: d. 2: 3. 4

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus,

Inter virtutes morales, hoc est, ad com:

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, vniversa vitæ humanæ moles subnixa est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*. seu est *virtus moralis*, quæ præscribit quid hñc & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem.

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia id est, ad bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducen- tia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpétua & constans vltis ius suū unicuiq; tribuens*, seu est, *virtus moralis*, quæ ius suum unicuiq; tribuit. Per ius hñc & nunc intelligit id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeticam ut in iustitia commutativa, vel geome-

54 De VIRT: CARDIN:

tricam, vt in iustitia distributiva, quæ
potius dicenda proportio, quam æqua-
litas,

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est,
necessariæ ad officium integrum iustitiæ,
sunt, facere bonum & declinare à ma-
lo. Alias dicuntur officia iustitiæ Chri-
stianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non
sumuntur in generali, sic enim pertinent
ad omnem virtutem: sed bonum sumi-
tur vt habet rationem debiti ad proxi-
mum, malum verò vt habet rationem
nocivi.

7. Partes subiectivæ seu species iusti-
tiæ sunt tres, Legalis, distributiva, com-
mutativa.

8. Iustitia legalis est quâ damus bono
communi quod iure est. v. g. inimicus facie
incursum contra civitatem, cives ex iu-
stitia legali & propter bonum commune
obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quâ damus vnicuique
suum debitum secundum merita; v. g. duo
vel tres concurrunt pro dignitate obti-
nenda;

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quæ damus uni cuiq; secundum aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptione & laborum perpassio, vel aptius ex D. Tho. Fortitudo est virtus existens in irascibili, cōstitutiva timoris & audacie moderata instantibus periculū. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, quæ moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem delectet, ob specialem honestatem, quæ est in tali moderatione. P. Gonet in Manuali Thomistarum de VIRT: Cardinalibus c. 5. § 2. Et sic temperantia propriè sumpta tantum moderatur delectationes quæ sunt in cibo, potu & rebus vengeris, idem ex S. Tho.

DISTINCTIO VI.

De DONIS SPIRITVS SANCTE

*Beatitudinibus Evangelicis. &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritus S. generaliter sumptum est id quod gratia à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit, Et sic omnes gratia & virtutes infusae possunt dici dona Spiritus sancti.

2. Donum Spiritus sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. animae impressa, quae disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct. 7.º

3. Septem sunt dona Spiritus sancti: ut patet ex Scriptura Isaiae 11. sc. Donum Sapientiae Intellectus Consilij. Fortitudinis. Scientiae. Pietatis. Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato,

Quo-

Quoad II,

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum spiritûs S, quibus ex instinctu & motione speciali spiritûs sancti ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ,

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo:
 1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. 3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. 6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 7. Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur. 8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

C. 5. clus:

58^a De BEATITUDINIBVS

cludendo inordinatas passiones irascibiles: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquillè vivendo:

7. Item scias, per locum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iusticiam intelligitur vita æterna:

Quæsitum:

8. Quomodo si tantum sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? qua vt docet S. Thom 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum & ex S. Th. 1. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quandam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones non recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentì sumitur) est quidam actus quo mens humana bene disponitur;

De FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritus S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritus S. a. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus. ut ex immediate dicto patet, non tamen e converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote quæ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th. 1. 2. q. 70. a. 2.

11. Fructus Spiritus S. sunt duodecim, ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia. *Gaudium* id est delectatio in Deo, quam experiuntur alacriter Deo servantibus. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, dorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciend. Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est motum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*: id est, in dictis & fa-

60 De CONSILIIS EVAN:

Et s. decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio, *continentia*: id est concupiscentiarum licitarum, quales sunt in etcis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

De CONSILIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesauro utriusque Theologiæ. Martyrium. Si hæc voto firmantur amittunt rationem consilij & inducunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt liberæ observationes, ita ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi. etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo:

3. Dicitur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege: vide Philippum à SS. Trin. in

De CONSILIIS EVAN: 61

1. 2. de Statu Religioso disp. 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio*. Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationis veneræ sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remectio*. Obedientia est, *promptæ præceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio*.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium secularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. ita Lorichius sub litera C. Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

62 *De Bonis Operibus. De Ieiunio*
status enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Iu-
stinianus de perfectione Monachorum
cap. 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bono-
rum operum,*

Tria sunt bonorum operum genera
Ieiunium. Oratio. Eleemosyna.
Quo ad I.

1. Ieiunium latè acceptum, est corpo-
rū per abstinētiā cibi & potūs vel in par-
te vel in toto, castigatio. Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporis certis diebus juxta præscriptum Eccle-
siæ consistens in abstinētiā à carnibus, & una,
per diem cibi refectio.

3. Ieiunium Ecclesiasticum tria requi-
rit. 1. Ut semel in die comedamus,
aliās solvitur jejunium. 2. Requirit ab-
stinētiā à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus trahentia, ut sunt ova, casei,
lac.

hæc. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuni. 3. Requirit debitam horam edendi quæ est hora undecima. Vide dicta in Sent; Moral. dist; 19. ex quo patet jejunium plûs dicere quàm abstinencia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feriâ quarta Cinerum. 2. Quatuor anni tempora. *cap. statuimus dist; 76.* in quibus præcipitur jejunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in quibusdam vigilijs, quæ ideo Vigiliæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solum jejunabant sed & vigilabant; quod hoc tempore dignis de causis iubilatum est. Vigiliæ in quibus jure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini. Assumptionis B V, M. c. *ex parte de observatione jejunijs.* In vigilijs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendit S. Mattheum & S. Paulum. *et consilium de observatione jejunijs,* exclusâ tamen non solum vigilia S. Philippi & Jacobi; in qua non jejunatur ob Pascha-

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Ioannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem, in Vigilia Pentecostes ieiunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *et statuimus dist: 26.* idem dic de Vigilia S. Ioan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio Ieiunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadeat. Idem dic de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non Ieiunatur nisi consuetudo præcipiat, ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun. 5. propositione secundâ. Reliqua de diebus Ieiunij, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quo ad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster, charitatem Dei*

Dei ad
ur op
do in
ubiq
tum
li Fide
7.
titione
2. S
petimu
2.
timus
3. F
vt sim
in terr
ti in c
4.
hodie.
cramer
quotid
intellig
Et pan
igitur
rum c
5. B

Dei ad nos, quā bonum nostrum vult
ut optimus Pater, consideramus: dicen-
do in calū, maiestatem. Licet enim sic
ubiq; specialiter tamen in calis, ut di-
ctum est tractando de objecto Symbo-
li Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet pe-
titiones.

1. *Sanctificetur nomen tuum.* Per hanc
petimus gloriam Dei propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc pe-
timus gloriam Dei ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus
ut simus obedientes Deo. Sicut in calo &
in terra. Hos est, sicut Angeli & alij bea-
ti in calo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis
hodie.* Per hanc petimus, & panem Sa-
cramentalem sc. Eucharisticum, cujus
quotidianus vsus proficit nobis, in quo
intelliguntur alia Sacramenta & dona.
Et panem corporalem, per quem intel-
ligitur omnis sufficientia victūs & alio-
rum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &
nos*

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis,

Et ne nos inducās in tentationem. Per hanc
petimus, non tam carere tentationibus,
quàm ne consentiamus illis.

7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficiens
vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22.
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem inœcepit Angelus,
cùm dixit. Ave gratia plena Dominus tec-
um. benedicta tu in mulieribus. Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait. Et benedi-
ctus fructus ventris tui. Tertiam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen M A-
R I Æ haberetur. Nam Maria non
est in textu. Ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
præd. de salutatione Angelica. Scias, B.

Elr.

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & pramississe. *Benedicta in inter mulieres*, ut narrat sacer textus Lucti,

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideo duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia:

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurentes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere: ægrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire:

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccantes corrigere, Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta

in 1. Sententiarum Moraliū

d. 23. & 19.

OPVSCVLVM TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c.

PROLOGVS.

1. Notitiam peccati conducit
notitia conscientie. Consci-
entia est *actus intellectus practici*
qui differt de bonitate vel malitia
eorum quæ agimus ut sunt à nobis hic & nunc.

2. Dicitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quæ est absq[ue]
formidine. Probabilem quæ uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quæ nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quæ uni par-
ti adhæret cum timore oppositæ, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est.

est in
anxi

4.
ei no
alia f
ro la
percu
curio

5.
alia vi
quæ a
sumus
scire te
tea ab
mus.

6.
sed no
pabil
est ign

I
Exp

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conduci notitia ignorantia. Hæc alia est iuris alia facti. Exemplum primæ dum ignoratam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dum percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam, sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pec.

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem æternam S. P. Aug. Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omissum, quod desiderari amarique debebat. Vtrobique enim est deviatio à statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in Deo, estque exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi ejus.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propriâ peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & deformis regulis morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuale, & in ea remanet donec per poenitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud insert
mortem animæ, eam privando gratiâ & chari-
tate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò
nec gratiâ nec charitate privat sed ejus tan-
tū s. r. vorem minuit, nec avertit ab ultimo fine
sed ejus consecutionem retardat.

5. In commissio is & omissionis. Pec-
ca tum commissio nis consistit in productione
alicujus actūs mali & d. s. formis regulis morum
Omissionis. est carentia seu privatio alicujus
actūs debiti & lege præscripti. primum pu-
gnat cum præcepto negativo, ponendo
actum qui jubetur non poni. Secundum
pugnāt cum præcepto affirmativo, negli-
gendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est
quod perficitur delectatione carnali v. g. gula
& luxuria, quæ in delectatione ciborum
& venereorum consummantur. Spiritua-
le verò perficitur in delectatione spiritali, ut
superbia, invidia & similia, quæ in sola
apprehensione alicujus rei concupiscunt, vel
ad placitum habitant consummantur. Car-
nale plus habet de conversione quam de
aversione. Spirituale plus de aversione
quàm

quàm de conversione. Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo destrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo jus debitum, vel offendit humanam societatem coi naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interiùs consummatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur. v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur. v. g. adulterium & homicidium.

9. 1do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g.

1. *¶* Et ex hoc quod appetat vindictam, primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa. idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quò est primo conceptio cordis, sc. cogitatio. deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tentatione & motione appetitus sensitivi trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia, quod plenà libertate & voluntate committitur nullà passione incitante & nullà ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritus S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D . . . . . pro.

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel svasionis, vel adulationis vel protectionis vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

De Peccatis in Particulari.

DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**escendendo ad particularia peccatum dividitur in septem capitalia, sic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est appetitus inordinatus, hoc est perversus appetitus, excellētia. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v. g. quia est aut de re falsa, aut mala aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem, Ex Nicolao

Mosci;

Mosci
de Su
3.
1. Qu
quod
do ju
Deo
Quan
ber. 4
vult vi
habet.
a. 4.
4.
Conte
perbie
temp
ria, h
riofita
licas.
tatum
posse
5.
tenuit
6.
ipse leg

Mofcicenfi 2. p. Tyrocinij. Artis Pœnit.
de Superbia.

3. Quatuor modis contingit superbia.

1. Quando quis iudicat quod bonum,
quod habet, ex se habeat seu à se. 2. Quā-
do iudicat quod bonum quod habet, ex
Deo habeat, attamen ex suis meritis. 3.
Quando jactat se habere, quod non ha-
bet. 4. Quando quis singulis despectis,
vult videri se singulariter habere, quod
habet. S. Greg. apud S. Th: 22. q. 162.
a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum.
Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ. Sunt autem. inobedientia, con-
temptus, præsumptio, ambitio, vanaglo-
ria, hypocrisis, jactantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
litas. Mofcicenlis loco cit: addit novi-
tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub. ad curiositatem.

5. Inobedientia est vitium, quo qui
tenuit facere quod jubetur.

6. Contemptus est, quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur. Quid sit contem-

Dz.

pus.

pius formalis v. dicta in 4. Sent. Mor:
d. 3. § Qæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa aut nimia virium confidentia aggredimur excedentia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus honorum, aut dignitatum ratione honorum. Dixi advertendo ex Syl: V. Superbia, ratione honorum: nam appetitus tantum dignitatis pertinet ad præsumptionem secundum S. Th: apud Geium v. Ambitio. Ex quo patet quomodo intelligendus Moscicensis definens ambitionem etiam per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus glorie opinionum & laudis apud alios. Scias pro nonnullorum consolatione, hæc tantum est p: veniale, licet sit de falsis (dummodo non mortiferis) & transitorijs immoderate, & licet sit de bonis operibus, jeiunio, oratione &c. quæ quis facit consulto propter vanam gloriam. Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de superbia n: 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutum aut

sanctitati quam homo non habet. Addit Mo-
scicensis loco circiteriam si hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis cavean-
do scandalum te virtuosum representa-
re licet non fueris, fac propositum e-
mendandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. Iactantia, quâ quis se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinantur
de eo.

12. Discordia est voluntatum contrarie-
tas circa aliquod unum, dum unum alicui placet,
alteri vero displicet.

13. Curiositas est inordinatum desiderium
sciendi, siue per intellectum, siue per sensum,
ea qua ad se non pertinent, vel si pertinent,
major tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscendis quàm par sit. inventio novitatum
est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
rientium, ut sit in sustinendis novis opi-
nionibus. in usu insolite formæ vesti-
endi convivandi &c.

14. Pertinacia est persistencia in suo iu-
di. i. & asseveratione plusquàm oportet.

15. Contentio est sermo contrarius al-

veri. veritatem impugnavit, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas, est, exclusio fidei. Privari tunc est dum quis nec credit, nec discit sed animum suspendit. Contraria dum quis discredet, aut credit esse falsa, quae proponuntur.

17. Scias pro meliori praedictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personae, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personae sistendo in ipsa, sc. dum quis vult excellentior esse quam sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eo quod desideret dignitatem, & absq; eo quod aggrediatur aliquod praclarum opus, vel affectet laudari,

18. Ambitio ergo praesumptio & similes, ita oriuntur & sunt hae superbiae, intellige, specialissimè sumptae, quod sint etiam species superbiae communiter sumptae. Et haec de illis in recto potest praedicari: verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitiarum, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiarum sunt multæ ac Mo-
scicensis 1. p. Tyrocinij Artis Pœnitentiariæ ¶ de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quòd revocatur mendacium. inquietudo. violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicujus oc-
culti, illativa nocimenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo fa-
cto, illativa nocimenti.

5. Fallacia est deceptio alicujus in verbis.
illativa nocimenti.

6. Perjurium est mendacium juramento
firmatum illativum nocimenti.

7. Inquietudo est, inordinata tempora-
lium sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obdormatio seu immisericordia, est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154 a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum fœmina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali. Dicitur solutus cum soluta, idest, non existentes in Matrimonio.

ve ra-

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *destratio virginū per fractionem claustrī virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundum S Th, 1, c. a 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel conjugati cum conjugata, vel conjugati cum libera vel liberi cū conjugata*. In primo appendenda est in confessione circumstantia utriusq; conjugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incellus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine vsq; ad 4tum gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est *dum qui abducit ſœminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui iurū, ipsā invitā ad fornicandum cum illā, aut Matrimonium contrahendum* V. Trid, sess. 24 c. 6.

8. Peccatum contra naturam est *omniū actus libidinosus extra vā, aut contra modum à natura institutum*.

9 Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. Inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est voluntaria seminis effusio extra vas. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acsi defacto perpetraret.

11. Bestialitas est coitum bestia. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina. Pollutio ex tactu personarum ejusdem sexus reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpostero secundum Aristoteli conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu
14
tunc
fuo,
quanc
Prim
& si
est i
desu
d: 26
15
um
ctio o
sa vo
hnet
D: h
tis Po
l. i. d
16
de Lu
sc: ca
incont
moren
sentia
17

bitu masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum deb. tum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent. Mor. l. i. d: 26

15. Ad hæc reducuntur, Turpiloquium Auditus turpium sermonum. Lectio obscenorum. Aspectus Tactus causa voluptatis carnalis. Oscula eodem sine facta. Choreæ Motus sensualitatis De his consule Mosc. p. 2. Tyrocinij Artis Pœnit: 9. de Luxuria & Sent. Mor. l. i. d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc. V. Luxuria sc: cæcitatem mentis. inconstantiam, inconsiderationem. præcipitationem, amorem sui, odium Dei, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem,

D 6   vt non

ut non cogitet de celestibus. nec sacras conciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsolidatio facit ut homo sapere agat, quæ suum statum dedecent, cum non levi aliorum scandalo.

19. Precipitatio impedit consilium de mediis necessariis ad actum bonum.

20. Inconstancia facit ut homo non servet propositum maxime de vita emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quam Deum.

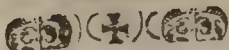
22. Odium Dei, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de ejus bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maxime cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Iudicibus &c.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc. l. c. § de Invidia. Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam, Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

1. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali v. g. insolentia. Et sic tristari de bono alterius pertinet ad charitatem.

3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tristari de dominio oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri, v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Ioannis, aliquid iniuste proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus: Et sic tristici pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de iniustitia in distributione bonorum, sic tristati pertinet ad iustitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo, Qualiter tristici pertinet ad amulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tristici propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moisei & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi

fin

fit con
affligu
forti.

11.

2. q.

dia.

atio,

et io i

pater

Quid i

dicend

D

1. Ra

Ater

monite

ne anim

special

2. l

est. Li

per ze

um.

3. 2

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

1. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium, patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

IRa dupliciter sumitur. Communi-
ter seu vulgariter & propriè. Comuni-
tè sumitur pro quadam perturbatio-
ne animi cum actuali impatientia. Propriè &
specialiter pro appetitu vindictæ.

1. Ira ad vindictam pertinens duplex
est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira
per zelum, illicitæ vocatur ira per viti-
um.

2. Zelus est appetitus vehemens puniendi
malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem, v. g. ut iustitia servetur &c.

4. Ira vitiosa est *inordinatus appetitus vindictæ*. v. g. eo solo quod injuria sit us affecti, & sic ut animus irati fatiatur aliena miseria.

5. Ira differt ab iracundia, illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gabr. à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Damone.

6. Germina seu filias iræ in tres classes distingvit Mosel. l. c. §. de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, tumor mentis & odium. in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales in facto, pugnae seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est quâ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, avergens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit &c.

8. Tumor mentis, quo in corde injuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum, re, etitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediorum ad exercendum vindictam; ac promde quasi si tumescit mens tali amaritudine replata.

9. Odium est quo difficit proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut ei dâta sit quasi quædam recompensatio. Perodium autem intenditur malum abiq; tali respectu, sed absolute eo tantum fine, ut alicui malè sit, propterea, quod vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio.

11. Quid maledictio conrumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia, ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum.

Sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosc. l.
c. 5 de ira.

12. Seditio est rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.

13. Factio est modum de inferendo damno sive temporali sive spiritali adinventio.
Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th. 2. 2. q. 158. a. 7. assignatas.
Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

Gula est inordinatus cibi potus, appetitus. Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur comessatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. Præproperè. Laute. Nimis ardentè. Studiosè. S. Th. 2. 2. q. 148. a. 4 ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est Præproperè, quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando

avi-

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat. Ita in terminis Gab. à S. Vinc. v. Gula.

4. F. liæ gulæ sunt quinque. 1. Incepta laticia. 2. Scurrilitas. 3. Immundicia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th. l. c. a. 6 ex S. Greg.

5. Incepta laticia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecundis. Vt sunt impuræ cantilenæ, versus, cavilli, gestus, tactus petulantes, turpes &c.

7. Immundicia sumitur pro superflua & turpi humorum è corpore emissionem. Vt tunc vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest perungere ad cognitionem.

tionem rei, nisi per multa ei sit expedita. Hoc
evenit tum ratione vaporum quibus op-
pletur cerebrum. Tum ratione dele-
ctationis superflua, ex qua fit, ut mens,
quasi inhaereat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A**cedia est tristitia de bono divino, non
quatenus est arduum & difficile,
sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile
& nostrum beneficium, ducens ad finem,
vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non propriè
intelligere hoc peccatum pro segnitie
aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro
tristitia. v. g. de jejunio incidente tali
tempore vel alio bono opere, inquantum
est laboriosum, animo & corpori mo-
lestum, vel impeditivum delectationum
mundanarum: talis enim tristitia ex re-
pugnantia sensualitatis oritur, & ordina-
riè etiam consensu rationis accedente,
veniale peccatum est, ait P. M. Nicol;
Mosc.

3. Septem filia acedix assignantur :
 Pigritia seu torpor. Tardium seu fastidium.
 Evagatio mentis. Pusillanimitas. A-
 vertio à bono divino, aliàs malitia à
 D. Greg. dicta. Exasperatio contra bene-
 monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo
*negligit & omittit facere, quæ ex precepto
 vel quasi ex precepto tenetur facere. v. g. non
 communicando in Paschate &c.*

5. Tardium est, propter quod aliquis in-
*choans bonum opus nauseat super illo, tanquam
 insipidi, & deserere propinit.*

6 Adverte. Prima pars hujus descri-
 ptionis non innuit filium invidiæ, sed
 secunda pars : nam nausea super bono o-
 pere est ipsamet acedia, cum sit tristi-
 tia de bono divino. Hinc Bonac. & Fer-
 nandez acediam definiunt per tardium &
 nauseam.

7. Evagatio mentis est. quando quis re-
*fugens sancta, divertit ad impertinentia, quæ
 in cogitationibus versat, & deserens at-
 tentionem debitam distractionem volun-
 tatiè admittit,*

8. *Perillanimitas est quā homo non audet divina consilia, quae perfectionis sunt, aggre-
di.*

9. *Aversio à bono divino, aliās ex D. Gregorio dicta malitia, est tristitia aggra-
vans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum. v. g. si quis in tan-
tū esset aversus à D. o. quod audiens
vel cogitans statutum sibi à Deo, quod
sit futurus civis Sanctorum, tristaretur.
& fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si
displicerent ei bona spiritualia, velletq;
ea non fecisse. Vel si contemneret Dei
beneficia, desiderando se non fuisse na-
tum, non esse ad beatitudinem ordina-
tum. Detestaretur, quod sint ei provi-
sa ad beatitudinem media. v. g. Sacra-
menta &c. Sed potius est consummata
acedia & non filia, ut inquit Mosc.*

10. *Huc spectant illi qui propter ni-
mium affectum ad res temporales amisso
gusto spiritualium, desiderant in mundo
perpetuitatem non curantes gloriam
aeternam. immo interdum corde & ore
beatitudini renuntiant, praepo-
nentes temporalia aeternis.*

it, Exasperatio contra bene monen-
tes, aliàs Rancor, importat quandam animi
commotionem contra ad bona inducentes v. g.
Parentes. Confessarios. Concionatores,
&c

Quid sit desperatio patebit ex dicen-
dis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capi-
talium.

Superbia est peccatum mortale ex ge-
nere suo si sit consummata & perfe-
cta, idest, si quis ita excellere appetat,
ut Deo, superioribus, eorumque legibus
subijci nolit. imperfecta, quâ quis, subij-
ciendo quidem quibus tenetur, in suo
tantum affectu se magnificat, est p. ve-
niale, ut refert P. Hermannus ex Cajeta-
no v. Superb. Quia sine Dei & aliorum
despectu plus iusto se efferre, non est gra-
vis deordinatio. Esset gravis cum nota-
bili aliorum contemptu, complacendo
in aliorum notabili abiectione.

96 De GRAD: PEC: CAP. 7.

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur liberalitati, est solum ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur, Hanc doctrinam sumpsit Gab. à S. Vinc: ex S. Th. 2.2 q. 118 a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato acta extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale, Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia contrariatur. D: Th: 2.2, q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a. 1.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale, Quod

De
(Quod
libera
notabi
iustitia
mi. v.
veatu
gna in
non e
22. q. 1
6. C
nial e
Th. Q
quod e
apoet
lapti
ctatio
implic
tüm e
car n
Sam.
7.
habet
scopus
brieta
munio

De GRAV: PEC: CAPIT: 97

(Quod intellige quando est ex plena de-
liberatione, & malum quod infertur est
notabile) Quia contrariatur charitati &
iustitiæ. Sumpta pro perturbatione ani-
mi, v. g. si quis nimis ardentem commo-
veatur interioribus, vel si nimis exterioribus si-
gna interioris commotionis manifestet,
non est ex suo genere mortalis. S. Th.
22. q. 158. a. 3. & q. 12. de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. ve-
niale & Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S.
Th. Quia ex genere suo in hoc consistit
quod quis inordinate cibum vel potum
appetat. v. g. quia plus, citius, avidius,
lautius sumit, quam deceat, vel in dele-
ctatione cibi sistit non referendo, saltem
implicite ad fidem honestum, quod tan-
tum est veniale, nec ex terminis impor-
tat notabilem excessum. Sumitur ex
Sam. de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic
habet Apostolorum 42dus Canon: Epi-
scopus aut Presbyter aut Diaconus, alea atq; e-
brietati deserviens, aut desinat aut certe in
munione privetur, idem statuit Eutichia-

E

nus

98 De GRAV. 7 EC: CA P:
nus Papa & Concilium Moguntiacum.
Cant 46 Hæc & alia refert Pouodov. us
in instructione Confessariorum supra 3.
Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est
p. mortale: Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de Deo, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs. S. Th. 2.2. q. 35: a 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v.g.
ex acedia propriè sumpta, non sufficit in
confessione fateri omissionem Sacri, sed
necessarium est p. acedix explicare, Gab.
à S. Vinc. V. Acedia.

Quæsitum.

Qua virtutes peccatis capitalis
bus contraria?

RES Hæc à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volens.

De VIRT: PEC: CAP: CONTR. 99
volentia Patientia. Temperantia & De-
votio.

2. A quodam in tabula Christiana lo-
co benignitatis ponitur amor proximi:
Loco temperantia & abstinencia. Loco de-
votionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enume-
rari. Humilitas. Largitas. Iustitia. Ca-
ritas. Charitas. Mansuetudo. Tempe-
rantia. Humilitas contra superbiam.
Largitas & iustitia contra avaritiam su-
pra explicatam. Castitas contra luxuri-
am. Charitas contra invidiam & accidi-
am ut patet ex dictis. Mansuetudo & iu-
stitia contra iram supra explicatam.
Temperantia contra gulam. Descriptio-
nes harum virtutum reperies in 3. Sentæ
Thomisticarum: ubi ago de virtutibus
in particulari. Nec placet omnia repe-
tere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra Spiritum S.

1. **P**eccata in Spiritum sanctum sunt
E 2 sex.

100 *De PEC. contra SPIRIT: S.*
sex. Desperatio. Præsumptio. Impugna-
tio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ
gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio quando quis abiicit spem
de sui emendatione, Peccatorum remissione.
gratiæ & gloriæ consecutione. Potest autem
aliquando conjungi hæresi, aliquando
absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat
saltem corde tale iudicium, quod Deus
non possit sibi parcere, aut non parceret, si
debito modo se disposuerit, aut quod
impossibile sit ei in hoc statu consequi
gratiam & postea gloriam, est contra fi-
dem. Sine hæresi verò: si quis secum ita
deliberaret. Ego nunquam me dispo-
nam, & ideo nunquam mihi Deus par-
cet ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus
spei, quæ expectat quis per virtutem & mise-
ricordiam Dei id, quod secundum legem Dei
ordinariâ non est possibile: v.g. remissionem
peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam
æternam sine meritis, aut solis viribus
naturæ absq; Dei gratia. Et potest con-
jungi hæresi, si quis ita crederet. Et
absq;

absq; hęc esset, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum qui tristatur ex hoc quòd gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servitio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doletet super hoc, peccaret contra Spiritum sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non pœnitendi: S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quòd si esset propositum non pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum sanctum.

102 De PEC: contra SPIR: S.

7. Obstinatio est firmum propositum in-
barendi peccato propter aliquam delectationem
licet brevem.

8 Hæc peccata dicuntur irremissibi-
lia. Non quod nullatenus remitti pos-
sint, sed quia difficilè & rarò remittun-
tur, eò quod habeant in se repugnantia
ad remissionem, & Dei dona, quæ
contemni videntur.

Quæsitum.

*Quod sunt remedia contra peccata
in Spiritum sanctum?*

R. Esse sex, secundum Fabium incarna-
tum, 4. p. I. Primò. Spes de miserieor-
dia Dei. Timor de divina justitia. Co-
gnitio veritatis fidei & bonorum mo-
rum Auxilium divinæ gratiæ. Dolor
de peccato commisso, & propositum ab-
stinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

*Referuntur alia divisiones pecc-
atorum.*

1. In-

Alia DIVISIONES PEC: 103

1. Inter alias divisiones etiam assigna-
trifollet peccatum contra Patrem,
Filium & Spiritum S. sed de hac divisio-
ne jam egimus dist. 1 n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt
quatuor. Homicidium voluntarium,
hoc est directè factum, Sodomia. Op-
pressio pauperum, ac merces operario-
rum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non
tantùm miserabilis persona, v. g. adve-
na, pupillus, subditus, servus, sed etiam
quicumque est inferioris conditionis re-
spectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur
quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam
ob sui gravitatem velocem petunt ui-
tionem.

6. Peccata aliena sunt novem. Seu
novem sunt modi quibus aliena peccata
nobis imputantur, & continentur his
versibus Iussio. Consilium. Consensus.
Palpo. Recursus. Participans. Mutus.
Non obitans. Non manifestans. Ho-

104 RESOL: aliqua de PEC:
rum brevis explicatio habetur in 1. Sent.
Mor. de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones, amulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, secta, invidia, ho-
micidia, ebrietates, comestiones & his si-
milis qua prædico vobis, sicut prædixi, quoni-
am qui talia agunt regnum Dei non consequen-
tur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum com-
mitur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, ori-
gines & causæ peccatorum? R. 3. Igno-
rantia. Fragilitas quò pertinet passio.
Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex par-
te intellectus. 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte o-
bjecti colligitur ex notabili contrarieta-
te cum charitate Dei & proximi. Alia
autem

EC:

ai: Sent.

antur à

mundi-

servius,

emulatio-

idia, ho-

his fi-

quoni-

sequen-

com-

tionc.

ia, or-

igno-

ffio.

mor-

partc

x part

us ex

arte o-

arieta-

Alia

tem

RESOL: aliqua de PEC: 105

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. odium Dei.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra. Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent. Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent. Mor. d. 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. Sent. Thomisti-
carum d. 75.

OPVSCVLVM

Q V A R T U M.

De Præceptis Decalogi,

Præcepta alia sunt legis naturæ.
P Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Et

Quod

106 De PRÆC. DECAL:

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum, Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ & gratiæ & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora vel magis principalia vel magis scitu necessaria.

Decalogue dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede Deum. Nec jures vana. Per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mœchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio Dei & proximi.

2. Ex

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomi, c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad iustitiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th. apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum data occasione. Negativa obligant semper & pro semper. v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendis, ut eò facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem,

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Coercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientiae puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt; Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æternæ. Si vis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum Præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. Hoc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate. 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissi firmitate: abrenūtiavimus enim diabolo, & fi.

PRIMUM PRÆCEPT. 109

& fidem promissimus soli Deo. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th. Opusc. 4. in præsentì.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent. Mor. d. 2. & seq. tum in 3. Sent. Thomisticarum d. 13. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculptile*, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur, ut sc. imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad instructionem rudium. *Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura.* S. Greg. l. 9. Epist. 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsæmet Christus D. approbat; Regi enim Abgaro su-

am

710. PRIMVM PRÆCEPTVM

am imaginem misit (Epistola Abgari ad Christum D. & Christi D. ad Abgarum, habentur apud P. M. Rufzel de sancta Cruce dist. 37. vbi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionem Corporis Christi D. describit). Item linteo S. Veronicæ, & lindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiae enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinae corpus in monte Synai cum honore sepeliverunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificaverunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de caelo splendoris indicio collecta, & suis locis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnere vestigia extarent. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniae

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, *actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiae.*

8. Cultus seu adoratio est triplex: Patriæ, duliæ, hyperduliæ. Patriæ est *supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat, & regit, debetur.* Duliæ est *cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 103. a. 2.* Hyperduliæ est *cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum.* Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increata debetur cultus patriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. Maria.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, *quando aliquis honoratur propter se & ratione sua perfectionis.* Respectiva, *quando propter aliud.* Pater hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 PRIMVM PRÆCEPT:

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cuius est imago. Adoratione sacrâ veneramur etiam nomina sacrâ, ut nomen: IESUS MARIA. Scilicet propter id quod repræsentant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 2. In Nomine Iesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quàm creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tanquam Deo, & testari divinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sancto, dulciæ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract 1, disp. 1, 9, 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, seclu-

cliso p
ris co
stum
invoc
c. 9, 5
12.
cano
rentia
mum j
& glori
beatifi
nem n
tam &
catus
forma
vam,
13.
inter c
differe
ne Ecc
officiu
Sancti
determ
tanqua
m c E

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l: c. q. 5: 3: 11:

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem. Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quâ conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l: c. q. 6: hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colentis, licet

licet simul fiat, & publicè. Imò et si Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1: Sent: Mori dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, sc: hæresis, desperatio & odium Dei, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis, Sunt autem superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convictum addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito. Makov. It: 1: q: 1: a: 1:

17. Tentatio Dei est dictum vel factum ad.

Q
ad capi
tarqua
volunta
no v. T
18.
Explic
di: 10.
tibus.
19.
a: 1: el
prapue
20.
Quande
non co
quod o
Deo cr
movetu
attribu
venit. S
quo pa
definit
Sanctos.
21.
2. 2. q
veri De
vana o

PECCATA OPPOSITA III

ad capiendum de Deo experimentum, ut scia-
tur qualis sit, potentia, bonitate, scientia,
voluntate & similibus. Samuel de Lubli-
no v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacra violatio.
Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mort:
di 10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. Blasphemia ex S: T. 2: 2: q: 13.
a: 1: est derogatio excellentis bonitatis, &
precipue, divina.

20. Fit autem quatuor modis: 1. a.
Quando aliquid Deo attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando removetur
quod convenit. 3. Quando proprium
Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
movetur à Sanctis id quod convenit, vel
attribuitur convitiando, quod non con-
venit. Sam: de Lub: vi Blasphemia. Ex
quo patet blasphemiam etiam sic posse
definiri. Est maledicentia contra Deum &
Sanctos.

21. Species superstitionis hæ à S: Tho:
2. 2, q: 94, a: 2. numerantur. Indebitus
veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio.
vana observantia.

116 PRIMO PRÆC. DEC.

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, patet. Hoc addo: supersticiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v, Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creatura tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lufiores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem si futura ope dæmonis prædicantur. Partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia supersticiosa definiri potest. Est ratio quadam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium, quando demon apparet ad prænuntiandum futura. & hominis oculos præstringit ne videat deceptionem.

28.

PECCATA OPPOSITA 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs judicant de occultis & futuris, Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regulâ actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptos loquitur de occultis & futuris

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri, v. g. ligno, ferro &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis,

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aëre,

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in intestinis animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia judiciaria, quâ ex situ motu, altorum futura prædicantur de hominum vita & actibus.

37. 2. Augurium, cū ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum pradicitur.

38. 3. Omen, cū ex verbis alicujus absq; eo proposito dictis, futurum pradicitur.

39. 4. Chiromantia, quā ex lineamentis manuum aliquid pradicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quā aliquid pradicitur ex signis apparentibus in spaiula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cū aliquid fit ab homine ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel iactum taxillorum. &c. De his S; Th: 22. q 95. a: 3

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum,

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th. 1. c: 2: 8.

45. Hæ omnes species divinationis

licet

licet sine
sunt pro
& consul
condicio
d: 8 con

Spec

num

Fumi

46. I

rat, & m

absq; labor

boc non or

&c.

47. r

eventu

ventu fo

turum si

quis dor

ideo dor

faustum.

48. 3

tionem

men a na

v: g. si q

ro figura

PECCATA OPPOSITA 119

licet sine expressa dæmonis invocatione,
sunt prohibita, exceptâ sorte divisiâ
& consultoriâ, servatis tamen nonnullis
conditionibus de quibus in 1. Sent. Mori
d: 8. conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor
numerantur in Armilla Bartholomæi
Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis protu-
rat, & credit se posse consequi v. g. scientiam
absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad
hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia
&c.

47. 2 Vana observatio futurorum
eventuum, quâ ex consideratione alicujus
ventûs fortuito occurrentis conijcitur quid fu-
turum sit propter vel adversum. v. g. si
quis domo egrediens pedem offendat &
ideo domum revertatur timendo iter in-
faustum.

48 3. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res naturales non ta-
men à natura ordinatas ad effectum intentum,
v: g. si quis sub signo leonis sculpat in au-
ro figuram leonis, quam superstitiosi di-
cunt

120 1. PRÆC: DEC: PEC: OPPOS
cunt, valere contra hydropem, pestem &
febres. Item si quis vanis remedijs tol-
lit fascinationem, v: g: immissione car-
bonum in aquis.

49. 4. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
tum. v: g: Si verba sacra collo appendas,
credens te sic certò consecuturum sanita-
tem. Secus si solùm habeatur respectus
ad Deum, à quo humiliter expectatur ef-
fectus. Quali modo etiam licet incanta-
re serpentes. sed ut advertit S. Th: 22.
q. 96. a: 4. plerumque tales incantatio-
nes habent vanas observantias & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi. à
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in I.
Sent Mor: d: 10.

DISTIN.

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen Dei tui in
vanum.*

1. Hoc præcepto prohibetur omnis
 Inordinata usurpatio Nominis Dei,
 Temerè jurando. Adjurando. Voven-
 do & non reddendo. Blasphemando.

2. Iuramentum est *Veritas Divino testi-
 monio confirmata.* Hinc jurare est Deum
 in testimonium alicujus veritatis addu-
 cere.

3. Tres sunt conditiones necessariæ ut
 iuramentum debito modo fiat. Veritas,
 Iustitia. Necessitas. S. Th. Opusc. 4. in
 præsentia. Veritas consistit in hoc quòd
 res ita se habeat, vel saltem putatur ita
 se habere ut juratur. Necessitas quando
 agitur de propria aut proximi fama &c.
 Iustitia quòd res jurata non sit contra le-
 gem Dei.

4. Iuramentum est quadruplex. Af-
 fertorium, Promissorium, Comminato-

F

rium

rium. Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata. v. g. Iuro Deum, percutiam Petrum. Execratorium, est execratio Divino testimonio confirmata. v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alienius personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacræ. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. Imperativâ quâ vimur ad subditos, præcipiendo & timerem incutiendo. v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativâ quâ utimur ad Deum, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanij. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub. v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat has præcipuè condiciones exposcit. 1. Ut de re bona fiat, 2. Ut intentione bonâ.

3. Ut

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est promissio facta Deo de his quæ ei magis placent. Licet vota fiant Sanctis. hoc tamen fit propter Deum qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit condiciones, 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est ex libatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est nuda promissio facta Deo de meliori bono. Solemne est quod præter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter. De differentia horum dixi in 1. Sent: Moral. d. 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui perjerant. Perjurare est Deum in testimonium adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia, est conditio generalis in omni perjurio imbita. Adducere Deum in testimonium

sine veritate licet in re levi, semper est
p: mortale. Tantum sine necessitate, est
p: veniale. Sine iustitia in re levi, serva-
ta veritate p. veniale. vig: juro, percuti-
am leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccant
etiam contra hoc præceptum, qui fre-
quenter (ut sic loquar) dæmonem in o-
re habent. Eo fortè modo, quo negatio
reducitur ad affirmationem. Quàmvis
enim in ira nominare dæmonem, sine im-
precatione, non sit peccatum, assidua
tamen ejus nominatio dedecet Christia-
num, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem impera-
tivè, dæmonem deprecativè v. dicta in
1. Sent: Mor: d: 13. Conc: 2. & 3. Qui
vota non implent v. dicta l. c: d: 14.
Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d: 7.
Qui per creaturas tanquam testes ex se
infallibiles jurant, v: l. c. d: 11.

DISTIN.

DISTINCTIO III.

Circa 3. Præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices

1. **H**oc præcepto in nova lege in ali-
 quibus immutato : Sanctificatio
 Festi, Missam audiendo, non laborando,
 orando, se ad diem festum per jejunium
 preparando, semel in anno confitendo
 & communicando, Ministris Ecclesiæ
 necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies,
 quo homo vacare tenetur ab operibus
 servilibus ad vacandum rebus divinis.
 Quia tamen (ut docent Theologi) finis
 præcepti non cadit sub præcepto, non
 peccat homo contra hoc præceptum, si,
 supposita Missæ auditione, rebus divinis
 non intendat.

3: Nollum festum in Ecclesia ex jure
 divino est introductum ut docet Fernan-
 dez in præsenti & alij, cujus oppositum
 habet Povodovius secutus Angelum &

F 3 Sil.

126 **III. PRÆCEPTUM**

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c: licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d: 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Vinum in aquam convertit. Natus & baptizatus fuit, Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Summa Philosophica relato: hâc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V, utro fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicium incipit ab ortu Solis

& fi.

& finitu
Ecclesiæ

6. S
1. Sent

præsen
aure co

diceretur
Sacerdo

clarâ vo
nam tun

Vnde or
nem ex

nus in
tur itaq

se gera
piè, reli

signand
do ut S

diatur.

cium o

quæ per
impedic

stando
do &c.

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesiæ incipit à vespers.

Circa Missam.

6. Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent; Mor; d; 16. audire non ita in
præsentî sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alias surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submissè diceret, imò etiam si
clarâ voce in magna populi frequentia;
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent neminem
ex præcepto teneri, sic audire & minus
intelligere verba Sacerdotis. Sumitur
itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat ad instar audientis, decenter,
piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se
signando, genua flectendo &c. Exoptan-
do ut Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur.
Cogitando de Deo cui Sacrificium offertur.
Vel de Dei beneficijs quæ per Sacrificium offeruntur.
Nullum impedimentum devotioni repugnans præ-
stando v;g. colloquendo, distractè oran-
do &c.

Circa Oratorem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusculis 2: d: 8. ubi & orationem Dominicam explicui. Attentio in Oratione potest considerari triplex. Actualis. Virtualis. Habitualis. *Attentio actualis* est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. *Virtualis* est quando quis à principio instituit attendere & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. *Habitualis* est quando quis operatur ex habitu & consuetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g. qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. *Habitualis* non sufficit ad orationem ut habetur in glossa N. N. Constitutionum c: 1. de Officio Ecclesiæ Litterrâ D.

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam S. Th: vocat habitualement) scias ex Cardinali Cajetano, quatuor modis potest quis orando attendere

dere. 1. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item, quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modò dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter ut cum Navarro docet Fernandez. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis. Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quantum ad gratiam petitam, v.g. castitatem, humilitatem, fidem &c.

Quartò ad ipsum Deum &c. Hæ omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S. Th. 2. 2. q. 83. art. 3. has ad tres reducit.

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur, v: g: dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem pl: 108. fulminatam, portat sc: *Oratio ejus fit in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; foetidissimâ (vt refert S. Greg: M.) urinâ totos aspersit, dicens. *Ad talem orationem hanc merito infundo asperisionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quod ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui criminapurgat. Prima replet sputis. Dat causam tertîa mortis. Sexta Cruci nectit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit, Tumulo Completa reponit.

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est quæ servis tantum cōveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebeios homines, & operibus Rēpublicæ inservientes, Fernandez p: 1: c: 7.

¶ 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud svadeat. Locationes: 2. Iudicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Iuramentum in iudicio, nisi aliud svadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processu, & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis vrgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & de la Cruz in præsentī. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**oc præcepto præcipitur, honora-
re, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundum carnem, 1. Superiores
in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi. Ab-
bates 3. Superiores in rebus corporali-
bus. v.g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent, v. g. magistri, tutores &c. Fernslo-
co cit. c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum
non solum filij, sed & Parentes non in-
struendo filios & filias in doctrina Fidei
& bonorum morum. Domini non præ-
bendo servis necessaria. Non curando ut
dies festos & similia observent. Maritus
uxorem contumelijs afficiendo & è con-
tra.

DISTIN.

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**Oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *injusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v. g. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira. Invidia. Maledictio. Odium & similia.

3. Homicidium est duplex : voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et

Et hoc non caufat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod faltem indirectè & in fua caufa eft volitum, vt fi fit in ea prævifum, aut expreffè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non eft adhibita diligentia: Et fic peccata in ebrietate commiffa folent effe voluntaria.

4. Ad iuftam occifionem hæc neceffaria. 1. vt fiat autoritate publicâ, 2. vt fiat ex caufa gravi. 3. vt fervetur iuris ordo. 4. vt fit recta iudicis, vel miniſtri exequentis intentio.

5. Non folùm is peccat qui phyficè occidit aut vulnerat, fed etiam qui ſequentibus verbis continentur.

Iuffio, confilium, confenfus, palpo, recurſus.

Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans.

Id eſt, Qui præcipit. Qui confilium dat. Qui confentit, & ratum habet, ſive ante ſive poſt occifionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad ſe recurſum. Qui par-

partem
ſeu ſoc
xilium
ciden
manu
vigan
6.

1. au
ſcenci
nequit
ſuum
cauſa
lata
us. 3
wov

2 2. c
De
m

7.
plex.
Prim
ta, &

partem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justum tria requiruntur: 1. autoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris: 2. causa justa v. g. damna valde gravia illata: tentandum tamen medium svavius. 3. recta intentio scilicet ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th. 2 2. q. 40. ar. 1.

De homicidio facto per denegationem elemosynæ: si enim non pavisti, occidisti: ait S.

Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis: Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet aut abbrevietur.

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiamsi non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Utramq; conclusionem docet Armilla & Mosè: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem:

dema
dam
statûs
ad su
tum,
huc

ximo
lent i
bente
mori
endan
bus v
cueri
fitas
man

De

11
minu
beni
pecc

demptis necessarijs ad vitam conservan-
dam adhuc supersunt. Superflua verò
statùs sunt illa, quæ demptis necessarijs
ad sustentandam vitam & decentem sta-
tum, juxta conditionem personæ, ad-
huc supersunt.

II. Loquendo de communibus pro-
ximorum necessitatibus, quales esse so-
lent in ordinarijs pauperibus, divites ha-
bentes superflua statùs; tenentur sub
mortali ad aliquam eleemosynam elargi-
endam, indeterminatè tamen, cui & qui-
bus voluerint, & temporibus, quibus pla-
cuerit. Nam aliquando hæc etiam neces-
sitas facilè transiret in gravem & extre-
mam.

*De Homicidio spirituali per scanda-
lum & omissionem correctionis
fraternæ.*

De Scandalo.

11. Scandalum est dictum vel factum
minùs rectum occasionem spiritualis ruine præ-
bens. Et sic quando aliquis ex alterius
peccato excitatur ad odium peccati
non

non est scandalum. Vnde error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directe intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v. g. si publice pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v. g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisaicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali

14. Quinq; cōditiones ad correctionem necessariae. 1. ut certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

2. ut proximus indigeat correctione siue
 ve propter ignorantiam, siue inadver-
 tentiam, siue propter propositum iteran-
 di, & non putatur ab aliquo alio corri-
 gendus. 3. ut ex correctione speretur
 probabiliter emendatio, saltem ad tem-
 pus. Nec tamen facile nobis de emenda-
 tione proximi malè persuadeamus. Cùm
 sæpè emendentur de quibus minùs spera-
 tur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus D.
 ordinavit. Si tamen peccatum sit contra
 fidem, aut bonum commune subito de-
 clarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in
 corpore articuli. Quòd si error contra
 fidem prolatus non esset cum pertinacia,
 tunc non posset subito declarari, sed
 secretò corrigi. 5. ut fiat cum opportu-
 nitate, siue temporis, siue loci, siue per-
 sonarum, v: gr. si indigens correctione,
 valde irascitur, probabiliter nihil effici-
 et monitio. Si in aliorum præsentia,
 fortè magis exacerbatur. Quòd si con-
 tinuat malitiam, svaviter occurrendum
 prout fieri potest. Quandoq; expectanda
 persona ad corrigendum magis idonea;

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D: Matt: 18. Si peccaverit in te (ideſt ſecretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium ſit omne verbum. Quod ſi non audierit, dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen ſi judicatur ſecretam correctionem non profuturam, poteſt immediate proceſſi ad ſecundum medium, & idem de ſecundo medio, quod etiam omitti poteſt ſi ſciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares caſus: vide in 1. Sent: Mor: d: 21. & ſequ.

Circa ſextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugnans caſtitati, vide dicta Opusci 3. d: 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies,

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio, &
rei alienæ detentio.

De furto.

1. **F**urtum est ablatio rei aliena invito do-
mino rationabiliter. Distinguitur spe-
cie à rapina (quæ est ablatio rei aliena publi-
cæ) ut docet S. Th: 2. 2 q 66. a: 4. Et
sic circumstantia rapinæ est necessariò in
confessione explicanda.

De simonia.

2. Simonia est *audiosa voluntas emendi
vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali
annexum.*

3. Hoc peccatum est contra virtutem
religionis. Quia res sacræ indignè tra-
ctantur si pretio temporali commutan-
tur. Est etiam contra iustitiam, si ven-
ditur id quod debebatur. v: g: si Paro-
chus vendit confessionem. Item dum
res carius propter consecrationem v.g:
calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Con-
ventionalis. Mentalis. Realis dum exhi-
betur vel promittitur res temporalis pro re spi-
rituali actu vendita & tradita,

142 VII. PRÆCEPTUM.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est factus effectus.

Mentalis est dum traditur temporalium intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventione & pacto explicito vel è contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum scilicet confertur beneficium, cum confidentia, vel quòd sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur simonia offerendo quancumque rem per modum pretij pro re sacra. Vnde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, ut gratias, preces, adulationes &c. habet modum precij, si ex pacto & obligatione accipitur, ut cum communi docet Bonac: vel si in.

ten.

tendatur à conferente principaliter emolumentum temporale, ut S. Th: explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceptet preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* ut: dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*,

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominium mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominium accommodantis, ut patet in velle accommodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est æquus justitiæ. justitia est perpetua & constans voluntas jus suum unicuique tribuens. S. Th, 2. 2. q. 58. a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. Legalis est quæ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum. v: g: inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex justitia legali.

16. Iustitia distributiva est, quæ damus unicuique debitum secundum merita. v: g: duo concurrant pro dignitate obtinenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v: g: à probitate morum. &c.

18. Commutativa est, quæ damus unicuique

enig, sum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptio-
ne & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus
capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
injusta acceptione seu actione. 3. ex
utroque. Obligatio ex re accepta, v: g:
habeo rem alienam ad tempus, quo e-
lapso teneor eam reddere. Obligatio
restituendi ex injusta acceptione tunc
est quando damifico proximum nihil
retinendo. v: g: conburo domum. Ex
utroq; quando rem alienam detineo da-
mificando v: g: in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
sequentes versus.

Quis. Cui Quod. Quantum vel ubi.

Quo tempore. Quovè

Ordine, sive modo. Te rogo mente
notes;

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales. v. g. partus pecorum. Mixti, v: g:
fructus vinearum. Merè industriales.
v: g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
acquisitum. Licet pecunia sit restituen-

G

da,

146 VII. PRÆCEPTUM

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata, Levis, Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso sed non observato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8 Præceptum.

*Non loqueris contra proximum tuum
falsum testimonium.*

1. Hoc

HOc præcepto prohibetur omne peccatum lingvæ. v. g; falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murruratio, si surratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præjudicium tertij includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud jocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Iocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in noxamentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij, si adhibet iuramentum. 3. peccato injustitiæ.

5. Detractio est denigratio fama alterius

per verba in ejus absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, removel honorem. Detractio ergo famam, contumelia removel honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo. 8 Decalogi præceptum q. 2. a. 2. dub: 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliquare, voce prolata opinio.* Honor est *exhibitio reverentia in testimonium alicujus excellentia.* Gab. à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpa.* v: g: si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio: quia per convicium repræsentantur mala sive pœnæ culpæ. v: g. dico. es cæcus est convicium. Dico es fur est convicium, sed non tantum secundum S: Th: 2. 2. q: 72. a: 1.

8. Quando dicitur *defectus minorationi seu indigentia est improprium.* v: g: si dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *quærela cum impatientia, in his, quæ homo patienter ferre debet.*

10. Sufurratio, est quâ quis obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.

11. Derisio, quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno. naso &c.

12. Detractio multipliciter fit, 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum malâ intentione factum. 5. negando bonum alterius 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigide laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit. laudatq; remissè.

13. Fama sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2. q. 62. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illâ materia in qua infama sit, ut docet Moise: cum Lessio. v. g: dicendo. hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret; cum oppositum publicè non conitet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen in ponit. tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit ad lucere testes sui mendacij. Dela Cruz exponendo octavum præceptum. cum Bannez & Soto.

15. Honor restituendus. t. amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentiz, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælatiis, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebeium.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paris conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigatur, nec plùs ante sententiam judicis est exhibendam, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait L. filius. Scias, magis humilem

venia

venia p
hiben

18. l
aliqui
morte

19.
simpli

bum o
um vel

Maledi
referun

maledi
Alias b

dicend
20.

vel ex
perfect

temp
fectus

le icet
Armi l

u H
dicendi

vin A
ve. non

venia petitionem, pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quæ quæ imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum v: g: mortem infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relata ad Deum vel ad bona hominis, est p: mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. Alias bonus Iob peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione. est p: veniale ob imperfectionem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira, esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira noller tale malum. Armilla ex Gaic. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio, v: g: vnum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum IESVS MARIA.

152 VIII. PRÆCEPTUM.

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent,

22. Iudicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur uni parti cum incertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus iudicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

I Circa hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quoad actum externum, no-
no & decimo quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilis
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v.g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illâ delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quòd in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est
quando voluntas nec consentit nec dis-
sentit.

sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plurā considerat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

APPENDIX

DE PRÆCEPTIS ECCLESIAE

P Rincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Mose: 1. p: Tyrocinij artis poenitentiarum: 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire de festo, quod pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jejunatorum d: 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est *fructuum jure quæstorum pars decima, quæ ministris Ecclesiae quotannis solvitur.*

4. Multis de causis est instituta. 1. vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. vt Ministr. Ecclesie commodè alantur. 3. vt peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo t. d: 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licet die Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure commune jejunium, in Polonia tamen est, de consuetudine obligantes loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in vna comestione & vespertinâ collatiuncula. Accedit: hæc die non conceditur usus lacticiniorum. tempore Paschali

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum.

SS. Trinitatis, in eodem regno, conceditur vsus lacticiniorum, concedatur & cœna.

3. Ieiunia consuetudinaria in Vigilijs B.V. Mariæ (ieiunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p. mortali observanda.

OPVSCVLVM

QVINTVM.

De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

De SACRAMENTIS in GENERE

LY. Sacramentum variè sumitur.
 1. Pro juramento. 2. Pro am-
 orum & principium secreto. 3.
 Pro mytherio. est autem mytherium res di-
 vina occulta naturalem cognitionem excedens.
 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacrae.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est signum rei sacræ
sanctificantis nos S. Th: 3. p. q. 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum ad pla-
cium scilicet divinum. hoc est ex institutio-
ne Christi D: Sacrum, Secretum. Practi-
cum. quia gratiæ conferendæ, perma-
nens. sensibilis.

4. Per rem sacram intellige gratiam
sanctificantem. quia ratione Crucis, ima-
gines, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris
Testamenti, non sunt Sacramenta. quia
non sunt instituta ad significandam gra-
tiam ut conferendam, seu quod idem.
quia non sunt instituta ad justificationem
hominis.

5. Sacramentum est signum trium re-
rum. Passionis Christi D. rememorati-
vum, gratiæ demonstrativum, vitæ æter-
næ prognosticon, id est, prænunciativum.
S. Th: 1. c. a. 1. sed principaliter signifi-
cat gratiam S. Th: a 3.

6. Tria in Sacramento reperiuntur.
Sacramentum tantum, res tantum, res & Sa-

158 De SACR: in GENERE.

sacramentum simul. v. g. in Baptismo *sacra-*
mentum tantum est exterior ablutio. *Res*
tantum, est gratia in Baptismo collata.
Res & Sacramentum simul est character, S.
Th: 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autē *sacramen-*
tum tantum, quod significat tantum. *Res*
tantum quod significatur tantum. *Res &*
Sacramentum simul, quod significat & si-
gnificatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria con-
currunt. Materia, id est, res aliqua senti-
bilis. Forma, id est, verba, & intentio
Ministri: In Sacramento Matrimonij
sufficit aliquid loco verborum, v. g. nu-
tus, vel aliud. signum exprimens con-
sensum.

8. Eugenius IV in literis unionis, hoc
ponit discrimen inter Sacramenta novæ
& veteris Legis, quòd i sacramenta vete-
ris Legis tantum significaverint gratiam,
Sacramenta verò novæ Legis etiam cau-
sent.

9. Quod sic intellige. Sacramenta
novæ Legis habeat vim productivam
gratiæ, sacramenta verò antiquæ Legis.

non

De SACR: in GENERE. 119

non habuerunt vim talen: movebant
tamen & moraliter excitabant Deum ad
danda, ritè suscipientibus, gratiam,
quatenus erant signa Christi venturi.
Sumitur hæc doctrina ex Manuali Tho:
mistarum P. Gonet. de Sac. c. 1.

*Institutio & necessitas Sacramen-
torum.*

10. Christus D. ut Deus authoritati-
vè & ut causa principalis, instituit Sa-
cramenta, ut homo verò p. potestatem
excellentiæ. & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Chri-
stus D. Trident: sess: 7, can: 1. Præci-
puè propter justificationem & salutem
æternam. Hic enim principalis finis &
necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem,
quæ est justificatio & salus nostra, tri-
plex assignatur à S. Th: 3, p. q. 61, a: 1.
necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut
homo erudiatur, humilietur & exercite-
tur. Sic enim loquitur. *Per Sacramento-
rum institutionem homo convenienter sua na-
tura*

160 De SACR: in GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur, se-
corporalibus subjectum cognoscens, dum sibi per
corporalia subvenitur. Preservatur etiam à
noxij actionibus per salubria exercitia Sacra-
mentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sa-
cramenta. Hæc autem Sacramenta fue-
runt, externa protestatio fidei in Mes-
siam futurum, & Sacrificia. illa ordina-
batur ad delendum p: originale, & fiebat
per parentes vel per alium pro parvulis.
Sacrificia autem ordinabantur ad tollen-
dum: p: actuale, Bonac: de Sacramentis.
q. 1. punct: 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ
ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione Sa-
cramenta. Cum alia definitio Sacra-
menti, alia Sacrificij. S. Th. 3. p. q. 65.
a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter
Sacramenta Legis naturæ. Sed determi-
natum numerum Sacramentorum Legis
naturæ assignare non possumus, ut patet
ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in
3, p. de Sacram. disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moysaica seu scripta fue-
runt.

De SACR: in GENERE. 161

tunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Eius Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th. 1. 2. q. 102. a. 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l. c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

162 De SACR: in GENERE:

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p̄ mortali post Baptismum Oïdo, Ecclesiæ S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum. adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem ac sufficientem Evangelij promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncque legalia celsarunt. Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorū materia remota & proxima, Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc: materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

De SACR: in GENERE. 163

aqua, in Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia panis & vinum, absentia, ait N: P: Salazar: in Pœnitentia, peccata; In Extrema unctione, olei benedictum. In Ordine res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

21. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Unctio e, unctio. In Eucharistia, panis & vinum ut præsentia, ut insinuat N: P: Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remittæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v: g: dum loco baptizo, dico, non nino. Accidentalit, dum servatur idem sensus. v: g: loco baptizo, dico, abluo.

*De Ministro & Subjecto, ubi &
de Intentione.*

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

164 De SACRAM. IN GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subiectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut fœminæ, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est præsens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S: Th. 3. p. q: 64, a: 8. ad 3. vocat habitualement, quia quæ ex virtute intentionis actualis non retractata perficit opus.

27. Ministri intentio necessariò requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis. S: Th. loco cit. Sufficit autem, ut minister habeat intentionem generalem.

De SACR: in GENERE. 165

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesie.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione susipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscuiusque Sacramenti effectum.

166 De SACR: in GENERE.

32. Gratia omnibus sacramentis communis, alia est Prima, alia Secunda, Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitemdam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In penitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

D
nis d
cator
ad ma
num

38.

auxilia

39.

tur au

de ita

prolis

40.

Gratia

gratia

crame

lem fi

jungit

auxiliu

6. q. a

sent, c

fori.

D

41.

sonat a

De SACR: in GENERE. 167

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, langvor & debilitas ad bonum: & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico: Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d: 6. §. adverte. An vero Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: eff: etu,
sc: Character.*

41. Character ex Græco, Latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

108 *De SACR: in GENERE.*

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur. Character Sacramentalis definitur à S. Th. 3. p. q. 63. a: 4.

Signaculum quoddam spirituale anima indelebiliter impressum, ad suscipiendum vel alius tradendum ea que sunt Divini cultus.

42. Est triplex. Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli discernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei reboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletà inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletà inter se differunt, ex quibus coalescit vnum specie completà Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ord. disp: 1. §: 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt,

De SACR. in GENERE. 169

44. Character subiectatur immediatè in intellectu. S. Th. 3. p. q. 63. art. 4. Nam cùm character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit proteclatio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam in qua immediatè subijctatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contestata.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& vngit,

Peccatum plangit, & in altari sacra-
tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. Ima, ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

H . . . . . sci-

170 *De SACR: in GENERE.*

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sexto, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Euchariistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th. 3. p. 2. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D. loco cit. alias alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

49.
rio &
non p
non i

50.
essent
tione
crane
cerem
in act
Sacra
cessit
exense
fufio,

De
'S
publica
Sacra

De SACR: in GENERE. 171

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi parvitas materiæ excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel asperio in baptismo.

DISTINCTIO II.

De SACRAMENTALIBVS.

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacrae ad colendum Deum autoritate publicâ instituta, quae vel adhibentur in usu Sacramentorum, ut exorcismus, vel ordi-

172 De SACRAMENTAL.

natur ad Sacramenta, ordinantur autem, vel præcedendo, vt benedictio fontis baptismalis &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendõ aliquam sanctitatem, vt aqua benedicta causat remissionem p venialis vel causando quasi sanctitatem, ut herbæ benedictæ causant expulsionem maleficiorum.

2 Sacramentalia communiter numerantur sex, his versibus contenta :
Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens,

Per ly orans. intelligitur oratio Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, vnde in celebratione Missæ adhibetur.

Per ly tinctus, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per ly edens intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per ly confessio, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur unctio pectoris.

Per

Per ly
all
vel
ad
Per ly
de
ne
3.
cra, v
dictio
cerdor
Christ
rum,
confe
4.
corpo
missio
debita
& rug
de dic
alia

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad poenitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacrae, vt Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c. admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, vt g: sanitatem &c item remissionem peccati venialis & poenæ ipsi debitæ sicut & expulsionem dæmonum, & rugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2, Sent: Mor: dist: 10. ubi & alia reperies.

De Sacramentis in Specie.

DISTINCTIO III.

De BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi

Baptismus ex Græco, Latine ablutionem significat, Triplex assignatur; Fluminis, Fluminis & Sangvinis.

Baptisma uero Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad regenerationem spiritualem.

Fluminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sangvinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in.

quant

quantū vices Baptismi fluminis suppleant.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passi onem, quando Matth. 13. Christus Dominus fuit in Iordane à Ioanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. p. q. 66. art. 2. Est nec fluvius, necessitate medij ad salutem æternam, nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan: 3.

3. Dupl iciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessariū necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si vero inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Caterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incepit ante Christi mortem, cum

lex vetus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergò præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 2. Sent: Mor: dist. 11. Con: 3. in sententia aliorum dixi. Item, quæ dixi supra, dist: 1 n: 18.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalís, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan. 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quàm in alio institutus, quia aqua, est materia communior, & ad usum faciliior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundum illud Matt: 29. *Baptizantes eos*, id est abluentes.

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

asper
co mo
Ecclesi
culer.

8.

prizo i
sancti
mus g
&c.

9.

dicend
prizan
quia
Graci
sonam
zante

In Nom
10.

rum T
da. E
Nomin
tar, I
sancti,
norat,
Nomi

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti Amen.* Matth: ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, baptizo te: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessario sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij & Spiritûs sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, In Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly*, *Nomen*, importat fidem, virtutem, auctoritatem. Innocentius cap. 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos. Qui sit proprius Pater: potest committi Diacono, ut solenniter baptizat. Bonac, disp. 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Cajet. & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maxima necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Iudaeus valinè baptizat, si ceteri concurrent. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum, quorum unus aquam fundit, alter verò formam praefert, non valet Baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes*, Matth. 28.

Et

Et sic
ne, ne
non co

15.
quibus
prip
lis, &
praece
pocato
teriori
fulto
ac don
sunt a
vici
est v
ad par
effe
Pra
tution
sione
ritatis
Concl

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homi-
ne, non est subiectum Baptismi, quia
non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

1us. Multi sunt effectus Baptismi, ex
quibus sex numerari solent. 1us &
p^{ri}ncipuus, est remissio peccati origina-
lis, & omnium actualium Baptisum,
p^{re}cedentium, 2us, est totius p^{ec}c^{at}i
peccato debite plena remissio, aliq^{ue} ul-
teriori satisfactione, 3^{ius}, est in-
fusio gratiæ sanctificantis & virtutum,
ac donorum eam concomitantium 4us.
sunt auxilia sibi Baptismi proportionata,
scilicet, ad Christianè vivendum. 5us,
est unio moralis cum Christo ut capite
ad participanda Christi merita, 6us,
effectus, est Character.

P^{re}ter hos effectus, qui sunt ex insti-
tutione Christi, est alius ex determina-
tione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregula-
ritatis, de qua in 2. Sent. Moral: d: 19.
Concl. 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem; hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne noceant.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

De CONFIRMATIONE.

Definitio, institutio & necessitas Sacramenti Confirmationis:

- 1 **C**onfirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis baptizati

zari, sub præscripta verborum forma, ad perfectam vite spiritualis ætatem, & Christi nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S. Th. 3. p. q. 72

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Cœnâ institutam. Et patet ex usu Ecclesiæ consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert. dela Cruz, de Confirmatione.

3 Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan 20. in Apostolos insufflavits quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos*, nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit huius Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem, sed

182 *De CONFIRMATIONE.*

sed ad bene esse, vtpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omitrens, venialiter tantum peccat. S. Th. loco cit. ait, 8. ad 4°

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: vt neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi confiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, alia forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem olum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Si gnate signo crucis, & confirmate Chrimate salutis. In Nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti Amen.*

De CONFIRMATIONE 183

9. Adverte : Sacramentorum materias & formas Antistitum cura ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem, Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo* ; quia actio Sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi ; cum vnum alteri non æquipollicat : aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo cruci* : quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *chrismate saluta* : quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

184 De CONFIRMATIONE.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. q. 72. art: 1. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recorderetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Dianoze relatus, V. Ordinis subiectum: Nam non est tam stricta intentio Tridentini, sed solum consultit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

16.

D
16.
ctific
vina a
dem a
rituali
solum
matri
tio, co
prizo
ad pug
stes: f
tetas

D

D

Defin

1. EV

ciebus p
tutum a

2. L

DE CONFIRMATIONE 155

16. Confirmatio confert Gratia^e sanctificantis augmentum, ac quædam Divina auxilia ad confirmandum Christi fidem audacter. Secundò, contrahitur spiritalis cognatio, ut in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: sess: 24. c: 2. Tertiò, confertur character, per quem baptizatus traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualement contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiae.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualement hominis refectiorem.

2. Licet duo sint elementa, Panem scilicet & Vinum,

Vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed vnum tantum Eucharistia Sacramentum. Ecclesie auctoritate ducti confitemur, Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S: Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, vna refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

Ellis

Illis
ego da
promis
manduc
pæcep
s. E
Eucha
medio
liter, l
ut fide
len. T
clesia.
Amori
rò, ut
ut decu
.6. S
defecto
necessa
alias si
quod e
necessa
carnem
nem, non

DE EUCCHARISTIA 187

Illis autem verbis *Ioan: 6, Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis &c.* præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sic realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectionem spiritua-lem. Tertiò, ut detur Sacrificium in Ec-clesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quintò, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hereditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, alias sine eo mortuus non salveretur, quod est saluum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sangui-nem, non habebitis vitam in vobis, Ioan. 6.*

188 *De EUCHARISTIA.*

Materia & Forma Consecrationis.

7. *Materia Consecrationis Corporis Christi*, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex filigine potest validè confici: cum ex grano tritici in qualis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 74, a. 1.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latino- rum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesiæ ritum, in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1, de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabili- or est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institu- tum fuit primâ die azymorum, *Matth. 26.* quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: ut habetur *Exo- di 11.*

10.
nis C.
verè
& hoc
Christi
Item ac
ho vni
20, Vi
vitis vera
qua Ch
consecr
art. 6.
11. E
Christi
Consec
est Calic
menti, n
multis eff
Omitte
non est
De M
12. S
secratio

10. Materia Consecrationis Sangvinis Christi, est omne vinum, modò sit verè vinum. Est autem miscendum aquâ, & hoc ob sanguinis & aquæ è latere Christi fluentium repræsentationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc- 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera, Ioan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravir, vt probat S. Th. 3 p. q. 74 art. 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum*. Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Omittendo, *ly enim*, secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistie.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, vt patet ex 1. ad Cor: 11. ibi.

ibi. *Hoc facite in meam commemorationem.*
 Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur.
 Licet autem sit hæreticus, validè, sed
 sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habet in manibus duas hostias, putans esse unam, nihil determinando, utraque manet consecrata, secundùm communem DD. in Summa Diana. verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt consecratae. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz. q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curat.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th: 3: p. q: 82. a: 3.

De Subiecto Eucharistiae.

15. Subjectum Eucharistiae est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Plures autem sunt dispositiones, his verbis contentae:

Lo:

D
 Lotus,
 Contri
 ratus
 Lotus,
 est rati
 Thomac
 junus,
 censeri
 de pecc
 confesse
 Paratus
 v: g. sic
 16
 obligat
 nem, 1
 docente
 antiqui
 ratione
 post Co
 endi.
 17. S
 sola co
 habet co
 habet t
 vult illi

Lotus, discretus, sanus, jejunus, & aptus
Contritus, falsus, mundus, rectèque pa-
ratus,

Lotus, id est, baptizatus. discretus, id
est rationis usum habens. Sanus, id est,
stomacho benè valens, ne evomat. Je-
junus, jejuniò naturali. Aptus, id est,
censuris nō irretitus. Contritus, id est,
de peccatis dolens. Falsus, id est vocaliter
confessus. Mundus, id est, non pollutus.
Paratus, intellige, devorione, per actus
v; g fidei, spei, charitatis &c.

16. Consciùs ergo peccati mortalis,
obligatur ad præmittendam confessio-
nem. Trid: sess. 12. c. 7 Imò oppositum
docentes excommunicat, Can: 11 Et sic
antiqui Theologi docentes sufficere con-
tritionem etiã datã copiã Confessarij,
post Concilium Trident. non sunt audi-
endi.

17. Sacerdos regularis non potest cum
sola contritione celebrare, quando non
habet copiam Confessarij suæ religionis,
habet tamen copiam alterius, sed non
vult illi confiteri, ad vitandam suæ reli-
gionis

gionis infamiam, quam ille accipiet. Gab à S. Vm: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existeret, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess. 13. c. ult. triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. uniri, cum desiderio in resumendi hoc Sacramentum. Manducare Sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, Manducare utroque modo, est non

non sol
percipe

20. S

1. afflig
cramen
contrar
ritualer
fructu,
tūm.

21. I

p. mo. c.
Lu. hari
culum a
ria est i
vita non
co. c. i.

22.

mel in a
ceptum
iu Cath
chi licet

23. C

ad annos
sess. 13.

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere,

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art.

1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spirituales, non contrariatur Tridentino. Nam per spirituales intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius. S. Th. loco cit. 2. 11.

22. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesiâ, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trident. sess. 13. Can. 9. Annus discretionis in

præ:

194 *De EUCHARISTIA.*

præsenti non tunc censetur quando doli capaces sumus, & confiteri tenemur, sed tunc dum Sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licet accidere soleat dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantùm consideranda ætas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentia-
ria.

24° Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valde parvulis quàmvis sagacibus publicè conferatur.

25, Exploratores talium puerorum duo debent considerare: scientiam & affectum. an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam savitatem spiritualem vel gaudium senti-
ant, Mosc. loco cit.

Effecto

Effectus:

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quòd conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potūs spiritualis, hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri Grāia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mor. d. 44.

DISTINCTIO VI.

De SACRIFICIO MISSÆ.

Sacrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debito ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest definiri. Sacrificium est oblatio externa, rei alicujus perma-

mentū, Deo facta cum rei immutatione in pro-
 restationem dominij, in vitam & mortem sue
 creature. Explicatio si placet, videatur
 apud nostrum P. Labar. in 3. p. tract. 2
 disp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in spe-
 cie & legis Gratiæ sic definitur. Est sa-
 crificium Corporis & Sanguinis D.N.I.C. sub
 speciebus panis & vini consecratū. Congruè
 autem vocatur Missa, eo quod oblatio &
 preces ad Deum mittantur, sicq; illorum
 verborum; *Ite Missa est.* sensus est, abire
 licet, quia oblatio & hostia salutaris,
 jam transmissa est cum precibus ad De-
 um pro vobis. Hugo de S. Viçt. l. 2: de
 Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp:
 8^a de Euch. dub: 11. in Eucharistia alia ra-
 tio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam vt
 Sacrificium, respicit Deum directè tan-
 quam terminum ad Quem: ipsi enim of-
 fertur ad gloriam & honorem propter
 bonum nostrum. vt Sacramentum, re-
 spicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut a-
 limentum spirituale animæ.

Ve

De SACRIFICIO. 197

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hâc tamen peractâ, permanet. In his ergo & alijs est discrimin:

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sessio 22. c. 2. ubi: *Si quis dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alijs, Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum: anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre sacrificia.

6. Sciendum ergo soli Deo sacrificari, ut patet ex destinatione sacrificij. Nam licet in honorem Sanctorum Deo sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Mis-

iam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in penitentiali.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritate. Sicut & Essentia Eucharistiæ, etiam non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cœnæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad summptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v: in 2. Sent: Mor: dist: 46.

8. Occasione hujus scias. 2. S. Th: 3. p. 2. q. 82. a: 4: sex numerari partes Missæ.

1. Præparatio 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecratio.

secrati
quam
tionem
ferimus
istis,
nica,
à l'esse
9. p.
plex.
detur.
cijs acc
peccati
novo c
Atte
cium c
secund
um, pr
rium.
10. c
mediate
priman
eata mo
tum. E
Non eti
operatio

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. Unde & memores Domine &c. Offerimus Majestati tuæ, 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à l'ecomunionem usq; ad finem.

9. Finitis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem. Sacrificium dicitur l'atreuticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3tum, propitiatorium. 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediate ex opere operato & infallibiliter primam Gratiā: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex opere contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediate ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tia. Uterq; enim modus cauſandi gratiam, tantum eſt Sacramentorum. Cauſat tamen ſacrificium Miſſæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & ſic non cauſat iſta ſemper. Eodem modo cauſat alia bona ſpiritualia & temporalia ꝑ hoc eſt impetrando.

11. Per Sacrificium Miſſæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non ſolum mediatè impetrando auxilium, per quod homo juſtus eliciat actum, qui ſit formalis, vel virtualis deſectatio peccati venialis, ſed etiam immediatè & infalſibiliter. Ita ſapientiſſimus meus Profeſſor, & Cathedraticeus Viennenſis, M. Reynerus in manuſcriptis. Poſteſt autem fieri hæc remiſſio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licet per ſe non ſufficiat ad remiſſionem venialis, ſufficit tamen ex ſuperaddita vi Sacrificij, ſicut v; g; attritio non ſufficit ad remiſſionem mortalis, ſufficit tamen ad iuncta, virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Miſſæ remittit pœnas
tem.

tempor
ſolven
torio, i
& infal
munite
Virtute
litur to
æa diſp
pro qui
dificatu
ſectum

13.
dignita
bos, in
Miniſtr
& prin
eſt infin
tum. &
dell rep
vina m

14.
ſeu ſuo
ex app
Univer
ſium M

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum; pro quibus offertur, quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, vnde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universali intentione Ecclesiæ sacrificium Missæ applicatur toti populo Chri-

stiano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vinc: v. lbo, Missa, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleemosynam dedit, Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo eleemosynam accipere, vt determinavit Alexander VII: damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus purgatorij.

15. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, stola & Casula, Stola servire potest

potest
Iacob
pro ei
esse b
Qu
libet
minan
rem m
test ne
& Mar
16:
às Fest
brare
brare
dando
cessitat
am de
stante
stro, v
17.
tunc d
Pater
stum n
tionabi
ctis. C

potest pro manipulo & è converso, vil-
lalobos & alij. Imò stola servire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotes debent
esse benedictæ subp: mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
minandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
test necti. si altera pars non sufficiat. sà.
& Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit sollemnissimum) quàm cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g. die Festo pro
dando viatico, vel dum adest similis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, eti-
am deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, vt probat Bonac,

17. Si Missa diei sit de feria, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Pater ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa Votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-

ticulari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa dici. Sic præcipitur cap: Cùm creatura. de celebratione Missarum.

18. Circa Communionem hæc advertenda. 1mò, sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò, non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè, de Consecr. Dist: 2. est abrogatum. 3tò, Hostia leniter tumatur, auter. oribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed lingvâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhæreat. Si plura pens. v. 2. Sent: Mor: de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio Necessitas huius
ius Sacramenti.*

1. **P**œnitentia ut in præsentia: Est sacramentum in actibus pœnitentiæ & absol-
ven.

ventu consistens, à Christo D. institutum per
in. dum iudicij emendativi ad peccatorum re-
missionem. Vel etiam secundum Mosicis
Sacramentum remissionis peccatorum post Ba-
pte smum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolo-
mus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo
patet: Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Chri-
sto D. institutum, quando post Resurre-
cti onem dixit: Accipite Spiritum S. quo-
rum remisistis peccata, remittuntur eis, &
quorum retinueritis, retenta sunt, Trid; sess.
14. c. 1.

Finis institutionis huius Sacramenti,
ut peccator, qui per peccatum à Deo re-
cesserat, per gratiam in pristinam amici-
tiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacra-
mentum Pœnitentiæ, est necessarium ne-
cessitate mediæ ad salutem æternam, sal-
tim in v. to, dum abest copia Confessarij

Adverte. Quando per Sacramentum
Pœnitentiæ in voto susceptum iustifica-
mur, requiritur dolor perfectus, seu
Contritio,

206 *De POENITENTIA*

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th:

*Materia huius Sacramenti in
• • • • • communi.*

5. Materia remota huius Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria:

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet iudicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales huius Sacramenti sunt tres actus poenitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine his potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi..

9. Attritio est dolor de peccatis assumptus propter poenas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter poenas inferni &c. non designatur, quod finis attritionis, sint poenae inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, poenas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter poenas inferni &c. Contritio verò propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia: ob quae detestari possumus peccatum, sc. amissio gratiae & gloriae: sed haec reducibilia ad praefata.

10. Contritio vocatur dolor perfectior

Attri-

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, iustificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, scilicet quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corruitis, propterea quod vocavi, & non respondistis.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando fulcienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen

Eucha

Eucha
sa co
pram
Pu
ficer
in act

14.
dole
Armi
15.
1mo,
2do,
mus
Quoc
tur te
2. p.
annua
16.
obliga
tingin
cati m
allega
Nor

De POENITENTIA 20

Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi, nisi præmissâ Confessione. Trid; sess; 13. c. 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuales inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio, S Raym. apud Armillam. v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat, 1mò, in articulo, & periculo mortis. 2dò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc; circa Pascha, ait Viosca 2. p. Tyroc; artis Pœnit; de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. §. 3. allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

num hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certiùs, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis, conscios obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap. utriusquè &c. solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesiæ & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna, non est imposita, sed per Iudicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio latæ vel ferendæ sententiæ.

Condi.

De POENITENTIA 24

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta *vix* ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipue, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore poenæ &c.

Lachry.

Lachrymabilis, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ cælesti, vel alii ei.

Parere parata. Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessorio obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas:

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confiteatur. Integra formaliter, quando rationabili facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possumus. Confessio materialiter.

D
rialiter
Formal
raliter

19.

cellariu
re poen

re tur ta

quantan

tu, qua

catur su

notiam

it medi

Bonac:

us neg

ia, qui

ur con

Ci

20. C

quoddan

alia est

us specie

stantia ad

cit ut præ

cie distinc

DE POENITENTIA 213

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra moraliter

19. Ad integritatem Confessionis necessarium est examen conscientie. Quare poenitens circa peccata mortalia, tenetur tantam inquisitionem præmittere, quantum adhiberet in negotio arduo, seu, quanta judicio prudentis viri iudicatur sufficiens ad omnia peccata in memoriam revocanda. Hæc inquisitio sufficit mediocris, & non requiritur summa, Bonac; ex Navarro & alijs. Qui pluribus negotijs distracti, qui parvæ memoriæ, qui diu non Confessi, magis tenentur conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circumstantia peccati est accidens quoddam actus humani peccaminosi. Alia est speciem mutans, hoc est alterius speciei malitiam habens, v.g. circumstantia adulterij addita fornicationi, facit ut præter peccatum fornicationis, specie distincta malitia inveniatur in eodem

actu

214 *De POENITENTIA*

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum, Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clariùs explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundùm unam rationem contrariatur alij virtuti. v. g: dum furatur, peccat contra iusticiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd pecans contra distinctam virtutem faciat, v: g: dum furatur 20, florenos, est circumstantia aggravans, eo quòd peccato nova ratio modalis accrescat, sc: majoritas injustitiæ. Gangericus in annot. in Summulam Caiet: v. Confessio. Quòd si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Per

De PONITENTIA. 215

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scandalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. v. dicta in 2. Moral. dist: 60.

Per *ly quibus auxiliis*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v.g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v.g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicandus.

Trid: less: 14 Cap: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij, Quòd si non pos-

possit haberi : exprimat poenitens numerum vero similem addendo *plus vel minus*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plus minusve* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plus vel minus* extendi ad decem. & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus : quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actus. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, vna v. g. copula maris & scemina, unum homicidium : hæc autem consummatio actus, ita distingvit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, *plura* sint peccata. Erfici qui per noctem cum amasia dormi-

mivit

mivit, tenetur numerum copularum
explicare:

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio
voluntaria pœnæ pro peccato, à Confessario
imposita ad placandum Deum cum proposito
eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius impone-
re culpis proportionatam satisfactionem
juxta prudens arbitrium. Trid: Sess. 14.
cap. 8. Dixi, juxta prudens arbitrium. Nam
magis attendenda præsens pœnitentis dis-
positio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi pos-
sunt in satisfactionem, sunt jejunium,
oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera
pœnalia, carnis, quales sunt mortifica-
tiones.

Oratio comprehendit omnia opera
spiritualia, v. g. celebrationes Missarum,
auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia o-
pera misericordiæ.

28 *De POENITENTIA.*

Implens poenitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor. dist. 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni à peccatis. Si non constet incurrisse Centuram : præmittatur ad cautelam. Si teneri aliquo vinculo

28. Scias : suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. Si teneri aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensionis.

29. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatis tuis, in Nomine Patris & Filij & Spiritus S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis : Absolvo te ita communiter D.D. Ly tamen à peccatis tuis non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum : Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est : ego tibi confero gratiam, quam.

De POE

um est ex se
in forma v
contritus d
quæ servand
communicati
Dinandos, q
in approband
M. dist. 64.

De Ministr

2. Solus S
menti Poen
tis, sed habe
3.

33. Jurisdic
testas, quæ b
bernandos a
andos.

Alia est ordi
maria haberi
et Papa, Epit
ligata, datur
tem habent

De

34. Casus.

norrali, *quantum est ex se, remissivam peccatorum.* Sic
nec peccatum enim forma verificatur, licet quis acce-
de la Cruz lat contritus & justificatus.

st 63. Quæ servanda sunt in absolutione ab
excommunicatione, non tam pertinet ad
Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus
approbandos. v. tamen dicta in 2.
Mor: dist: 64.

præmitta
si non con
æminicatu
vinculo
on afficere
o fertur in
a aliquo vi
rdisti & d
onni.
hæc. Eg
e Patri &

De Ministro huius Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sa-
cramenti Pœnitentiæ: non tamen o-
mnis, sed habens Iurisdictionem in hoc
sacramento.

33. Iurdictio, ut nunc accipitur, est
potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos
gubernandos ac in regnum cœlorum diri-
gandos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Or-
dinaria habetur ex vi officij. Talem ha-
bet Papa, Episcopus, Parochus, &c. De-
legata, datur ab habente ordinariam.
Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales,

220 *De POENITENTIA.*

alii Episcopales, alij reservati Prælati Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Coenæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, scilicet hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentiæ.

35. Conditiones Ministri Pœnitentiæ, quinque numerantur:

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris

Scientia.

37. Confessarius tanta debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus, 2dò, ut valeat cognoscere circumstan-

D^r P
ntias spec
aggrava
ritutio be
noris. 40
habens a
m &c. &
ros, censu
em de irre
positio neces
re remedia

38. Scire
o se gerer
modò enim
uendo, mo
neitando.

39. Ad
et ut sit i
nem Conf
eret. Item
datus,

40. Sac

PTIA.

vari Præla
s. Papale
& Domini
triplicis g
am de co
ui in om
er reserva
particul
patūs. Se

nitentie.
penitentie

binis, al
dinis hab
nis, ex o
mission

bet polle
nitentis ju
à venial
re circum
stan-

D^e POENITENTIA 221

stantias speciem mutant, & notabili-
ter aggravantes. 3to. quibus, annexa
restitutio bonorum corporis, famæ, &
honoris. 4to. an peccatum reservatum,
an habens annexam Excommunicatio-
nem &c. & sic tenetur scire casus reser-
vatos, censuras, saltim communiore, &
idem de irregularitatibus. 5to quæ dis-
positio necessaria in pœnitente. tandem.
quæ remedia contra peccata.

Prudentia:

38. Scire debet Confessarius quomo-
do se gerere debeat erga pœnitentem,
modò enim suaviter, modò severè & ar-
guendo, modò instruendo, modò ad alia
incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij perti-
net ut sit in gratia, aliàs exercendo offi-
cium Confessarij, sacrilegium commit-
teret. Item, ne sit aliqua censure inno-
datus,

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum Con-

K 3

scf.

222 De POENITENTIA.

fectionis, triplex peccatum committit. Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacriligij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist. de Sacri. Pœn.

Docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. vnde primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, vt refert Opatovius de Pœn. disp. 13. q. 1, mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc. sc. fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc. c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi quâ iudex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno calorum. S. Th. q. 17 suppl. art. 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesia, una Scien-

De l

scientia, quæ
ntia, sed
e aut indign
quæ consil
di, vel ne
absolutioni

E

43. Ex T
nerat effect
missiva mor
tio pœnæ
tu pœnæ t
per, si sic fer
remissio ve
tutum, &
Bonac
orum & o
labat revo
orum.

44. Ind
orali prope
ramentum s
pensatione.

De POENITENTIA 223

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in autoritate judicandi de dignitate aut indignitate poenitentis. 2da Potestatis, quæ consistit in autoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam absolutionis. ex S. Th. l. c. a. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ: 1. gratia remissiva mortalium, quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio poenitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac; addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli; Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia.

44. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debita, extra sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.

224 De POENITENTIA.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionēs & satisfactiones Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem feci mentionem meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritoria non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ vt docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn. cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à Deo.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privata, applicando suam satisfactionem, vel applicando vt satisfaciat. Indulgentia verò fit auctoritate publica. Nam dispensare Thesaurum Ecclesiæ

fit non
cesseri
46
à iubil
iubilau
& com
47. Y
distinct
Opat: d
tant.

48. In
gentia pl
pressis a
condition
49. C
iubilau
numera
ieiunium
6. Com
Trac
immedi
facit Dig
so: Car
fit.

si non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Iubilæo sed accidentaliter, inquantum Iubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat: d. 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Iubilæo.

48. Iubilæus seu Iubilæum est *Indulgentia plenaria, tum alijs gratijs in Brevis expressis; auctoritate Apostolicâ concessa, his qui conditiones impleverint.*

49. Conditiones ad consequendum Iubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Ieiunium. 4. Eleemosyna, 5. Confessio 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Pœnit: annecti immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carchusianus. N. P. Labat & alij idem fecerunt.

DISTINCTIO VIII.

De CENSURIS.

I Censura est *pœna Ecclesiastica his vel illis Ecclesia bonis privans.* Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præsentī, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *est censura Ecclesiastica quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur.* Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Toletum.

3. Excommunicatio, alia major alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium. tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.*

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans passivâ Sacramentorum receptione.* 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privati sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os. Orare. Vale. Communio. Mensa negatur.

Per ly Os denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly Orare denotatur, simul interesse divinis. Per ly Vale denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly Communio denotatur contractus civilis. Per ly Mensa, denotatur una mensa, unus lectus, non tamen unum cubiculum, si habitent ut alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: §. 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Item nominatim denunciati, hoc est per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Vtile, Lex. Humile. Res ignorata. Necessè.
Per *Vtile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritalis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. *Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam officium Ordinis quam jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quam simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;.

De Interdicto.

10. Interdictum est *censura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesie.*

11. Triplex est interdictum *Locale; Personale. Locale & Personale tumuli. Termini sunt clari.*

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum *Est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesie*
pro:

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi maroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam: v.g. si Cœrus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mor: L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex. Ex defectu corporis. Ex defectu

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum vna sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæretis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lessana irregularitatem ex delicto.

DISTIN.

DISTINCTIO IX.

De SACRAMENTO EXTRE- MÆ VNCTIONIS.

Congruè hoc Sacramentum dicitur Extrema vnctio, quia vltimò eâ vngitur homo. Primò vngitur in Baptismo. 2. in Confirmatione. 3. in Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema vnctio est *Vnctio hominû infirmi. à Sacerdote in determinatis partibus corporis facta, oleo per Episcopum consecrato sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ, ac etiam corporis, si expedit divinitus ordinata.*

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit & S. Iacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit hujus consummativum. Gonet in Manuali Thomist: §. 1. De Extrema vnct.

Et

De EXTREMA VNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos, oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis, conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est vñctio.

Forma: *Per istam Sanctam vñctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum; In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus vñctionibus repetitur, mutato partium vngendarum nomine.

Nec per tot vñctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæ partiales vñctiones & formæ ordinantur ad vñum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

134. De EXTREMA VNCT.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subjectum.

6 Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Iacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ se morbo deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuellem de Lublino, & Armillam, licet antea non petissent; modò sint personæ, bonæ vitæ, secùs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutis; in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per potentiam.

De EXTREMA UNCT: 235

tentias interiores illis correspondentes.

Ex vulnere moritu is.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur. a-
mentibus a nativitate, pueris rationis
usu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes vngenda.

8. Necessario vngendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesie etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem vngunt. Sed
rehum vntio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observes: Sacerdotes non in pal-
ma, ubi Chrismate sunt vnti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmam
vngi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis vngi.

236 De EXTREMA VNCT:

10. An vero inter partes vngendas necessariô sit servandus ordo, negandum est. Sed quôd utrumque organum, sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præf. punc; 5. ex Naldo, vbi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, nares, & os, velociter sine forma Crucis vngere sufficit, & vnâ formam dicere. Per istam vñtionem, & suâ piissimâ misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccâsti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.

Iteratio.

12. In vna infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vñctio iterari. Sed si post Vñctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plenè non convaluerit, potest iterum vngi.

Effectus.

13. Extremæ Vñctionis tres præsertim
numc-

De EXTREMA VNCT: 237

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, scilicet diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum reducuntur.

DISTINCTIO X.

De SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur,

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est S. gnaculum quoddam Eccle-

si.

lia, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato. Mgr: in 4. dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in vltima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipue institutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines instituti, vtpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ vtilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non cuilibet in particulari,

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota Ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima tonsura.

ra. 1
Mor
proba
tur,
ta bo
sic su
confe
gentia
dum,
9 T
ribus
diacon
tur in
10.
nes S
non S
cto,
confer
Festivi
tur ter
Sed pr
ri pote
11,
mani est
vel cap

3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas/ testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria/ si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Virtutis bonitas/ hoc est, esse in gratia. & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio.* 8. *Scientia.* 9. *Temporum interstitia. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.*

10. *Tempus, Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho sitientes, & Sabbatho sancto, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.*

11. *Locus. Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella,*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minoribus, septem compleri. Pro Acolythatu, duodecim compleri. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoari. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo / *l. quæ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundo renuntiare. Trid: sess: 23, c. 4. quoad omnes partes.

Minor.

Minores
ingvam l
ci 11. &
on scientia
stendat,
In Subdi
entur, qu
nem exerc
structio Tr
terero, si la
w, cum al
nunionem p
ge divinas
manus, &
Sacerdo
Scientiam,
utem doce
nistrantur.
Mortali
fert Ordin
dispensat.
honorique
4. Hac
men.

Benefici
seu Profes
&c.
de quibus
Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l. c. 11. & addit. Nemo ijs initiatur, quem
non scientia spes majoribus Ordinibus dignum
ostendat,

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordinem
exercendum pertinet, non sunt in-
structi. Trid: c. 13. & addit. Sciant maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solen-
nibus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perceperint. Per literas, intelli-
ge divinas, quas v: g: Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

Sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrantur. Trid. l. c. cap. 14.

Mortaliter peccant qui indigno con-
ferunt Ordines, quia infideliter dona Dei
dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th. in suppl. q 36:
a: 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. in 0. ignoti. 2° 0. bigami. 3° 0. neophyti. 4° 0. corpore vitiosi. 5° 0. de thoro illegitimo nati. 6° 0. servi. 7° 0. ad rationia obligati antefactam rationem, v. g. ruitores. 8° 0. homicidæ, quâvis iuste occiderint, v. g. carnifex, se vel alium mutilans. 9° 0. hermaphroditi, etiam si sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res sit notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus. Presbyteratus.

Hi unus efficiunt Sacramentum Ordinis. Unum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur.

Omnes ratione Sacramenti gaudent, cum omnes secundum S. Th. in 4. d. 24. q. 2. q. 1. 2 in 0. characterē in primum.

12. Alii Ordines differunt inter se: aliij

enim.

him sunt

& non Sa

is incum

ti, quia h

angere re

atem & ad

Deco lpedia

Micro

illis incum

ennexa, v

Divinum.

13. Maj

Diaconatu

Ordinatur

Acolythatu

14. Prin

go modo,

Ordines.

cum non h

ad Euchar

Imò ne

do, sed O

S. Th. in 4.

Suppl. 2

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria. & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores vero dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Minores, Ostiarius, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solum disp. sine ad Ordines. Multo minus Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d. 24. q. 2. art. 2. in 6. & in 7. Suppl. q. 40. a. 3. Vide dicta in 4. senti.

Thomist. d: 51. Idem docetur de Papa-
tu. à fortiori, nec Archiepiscopatus,
Primatus, Metropolitatus, Patriarcha-
tus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: Est professio qua-
dam vite spiritualis, per quam homo numera-
tur in Clerum, & fit capax beneficij Eccle-
siastici, atq; privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia an-
te omnes Ordines primò conferri solet,
Qui illam suscipit, appellatur Clericus,

17. Sic confertur: Tondentur capil-
li in summitate capitis admodum Coro-
næ, quæ significat perfectionem vitæ,
& quilibet dum tondetur, dicit: *Deus*
pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es
qui restitues, hereditatem meam mihi. Cath:
Rom.

18. Tondentur capilli ad significan-
dum, quòd sicut capilli, qui sunt pars
corporis supervacanea, tondentur, ita
anima Clerici debet contemnere res ex-
ternas & esse vacua curis humanis. Cath:
Rom: de Sacri: Ord:

19. S. Petrus dicitur primam tonsu-
ram

D
m primò i
nz spine
ath: Rom

20. Est S
patum in O
indignos
ad Eucha
dum.

Ejus mate
roxina, e
m quibus
o vicem g
am & ap
liqui pro
orma verò
rolatione
eter impi

21. Est p
Lectorem p
jus mater
am, proxi
piscopi, in

ur de Papa
 iscopatus
 Patriarch
 ram primò instituisse in memoriam Co-
 ronæ spinæ impositæ Capiti Christi :
 Cath: Rom: ibid.

Ostariatus.

professio qua
 pro numero
 officij Eccl
 a, quia ar
 ferri tole
 r Clericus
 neur capi
 amp Coro
 nem vitæ
 dicir: De
 mei, tu e
 ubi. Cath
 20. Est *Spiritualis potestas*, per quam or-
 dinatus in *Ostarium*, potest dignos recipere,
 & indignos, ab introitu templi expelle-
 re, ad Eucharistiæ Sacramentum recipi-
 endum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ;
 proxima, earum ab Episcopo traditio,
 cum quibus ab Archidiacono, aut ab al-
 lio vicem gerente deducitur ad clauden-
 dam & aperiendam januam Ecclesiæ.
 Aliqui pro materia addunt cymbalum.
 Forma verò: verba Episcopi, in quorum
 prolatione & claviuum traditione cha-
 racter imprimitur.

Lectoratus.

significan
 i sunt par
 tentur, it
 ere res ex
 nis. Cath
 nam consu
 ram
 21. Est *Spirituali potestas*, quâ ordinatus in
 in *Lectorem* potest prophetias in Ecclesia legere.
 Ejus materia remota liber prophetia-
 rum, proxima, traditio, Forma, verba
 Episcopi, in quorum prolatione & mate-

rit traditione character imprimitur;

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcismum potest demonem exorcizare, ne quempiam ab Eucharistie sumptione impediat. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiae traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vraceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem unus vraceolus, & candelabrum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vraceoli, secundum S. Th. in supplem. p. 1. q. 38. art. 5. ad 6, cum iste actus sit principalior, & immediatus ad Eucharistiam ordinatus: sit enim præparatio materiae. In candelabri traditione, vraceoli actu secundario, character potius extenditur quam imprimitur. Et licet

Acol

Acol
nom
lius

246
Sub
ad con
parat
paten
scopo
in quo
tione

Op
gnata
traditi
à S. V
eum &
duam

25.
am &
vel be
vnde v

Acolythus à candelabri ministerio designatur, non idcirco sic quia principalius sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritalis potestas quæ ordinatus in Subdiaconatu potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à sacerdote Eucharistiam preparare. Ejus materia calix vacuus, cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materie traditione character imprimitur.

Optatius de Sacri Ordinis præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum: Sed Gabr. à S. Vinc. hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

Hæc servantur in cellatione

Subdiaconatus.

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. de iurisdictionibus, vel beneficiis vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinatum

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpote in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De la Cruz de susp: n: 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c: 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda:

Diaconatus.

26. Est Spiritus potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio. Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sæ v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materię traditione character imprimitur.

Opac:

Opac:
ter tra
gnat p
p. Antio
fection
Tem
erat n
apud G
tates c
D. in g
dererm
mistar

27.
quod
tatem
dentic
Atten
potesta
Christi
Spiritu
rum, c
Ejus
& pat

Opat: de Sacra Ordi: disp: 1. q: 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modò est apud Græcos. Unde ad similes difficultates dicendum est materia nâ Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam v. Gonet in manuali Thomistarum de Sacra Ordi: c: 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicitur quod Senior, non tantùm spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D: Quia Presbyteratus definitus Spiritualis potestas quâ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D: conficit. Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditioni. Forma. *accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo Missamq; celebrandi in Nomine Domini.* In hujus oratione & materia traditione character imprimitur.

28. Instruitur à Christo D. in ultima cena, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio emittente ut contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesie aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti & admittere dignos. 5. Assistæ assistere ne quis proprius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrantem turbant. &c.

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere, Caractil nos Romæ dicit, etiam lectio- nes ex novo testamento annunciare: sed

hic

De ORDINE

292

hic a Tus secundarius. Nam materia huius
Ordinis est Liber Prophetarum.

Referur ab Opac: Lectorem aliquan-
do legisse Evangelium hora pulpiti
quod intellige extra Missam & dum no-
cturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lec-
toris esse predicare, intellige, excitare,
legendo publice Prophetarum libros.

21: Officium Lectoris est catechumenos
fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, pa-
nes & novos fructus benedicas: hoc a-
nimae Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

31: Est nomina Domini super energu-
menos, hoc est, ab innuendis & aliis
obsessos, invocare &c.

Officium Accolythi.

32. Est cereros deportare, dum Ewan-
gelium legitur, offeruntq; sacrificium
ado. Subdiacono vireolos cum vino &
aqua ad Eucharistiam conficere iam pra-
parare.

L. 6

Off.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat; præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia ablucere. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltem per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Matutino Hymnia recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium; quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum funere, & esse Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere, quâ ratione, dicitur sacras. 3. præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux inter personas consecratas. 4. prædica-

re,

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. s. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Unde in Pontificali hæc assignantur, Offerre, benedicere, præstare, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Qpatovium de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab. à S. Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex defecto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Doctor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub peccato mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, tenas quatuor

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti. Beneficiati. Professi choro ad- dicti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39. Deo præferrim numerantur, sc. augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dentur sine Missa. 3. dentur in Ecclesiis Episcopali nisi aliter Ep. scopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus iungendi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, in super cum casula, omnia Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. *Alba* significat velum, quo Christi filius in domo Sathanz veatus fuit & de multis dicebat propheta nobis Christi. *Alba*

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisorè.

Cingulum quo *Alba* comprimitur signi-
ficat primum ligamen, quo Iudæi, Christi-
sum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen,
quo Christus D. flagellandus, ad colum-
nam ligatus fuit,

Stola significat tertium ligamen Chri-
sti. quo. ad crucifigendum ductus, liga-
tus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram;
quâ Christus ducendus in montem Cal-
varie crucifigendus, in domo Pilati in-
dutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in
humeros ejus imposita fuit, P. M. Cas-
millus in Cæremoniæ Missalis O. M.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad
divina. *Alba* : puritate. *Cingulum* re-
pressionem carnis.

Subiacens habet *Manipulum* in sinu
suo quasi sudarium ad se stringendum vel.

tum, quo significatur extensio minimarum culparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem. quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistia. Ita S, Th: in supplem: 3. p: q. 40. a: 7. excepta utraque parenthesi

Significatio vestium Episcopaliū.

43. Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quæ sunt *caliga*, *sandalia*, *succinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia novem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: Clericos ordinare, Virgines benedi-

gere

*cere, Basilicas dedicare, Clericos decorare,
Synodos celebrare, Christum conficere vestes &
vasa consecrare,*

*Vel per caligas significatur rectitudo
gressuum.*

*Per sandalia, quæ pedes tegunt, con-
temptus terrenorum.*

*Per succinctorium quo stola ligatur cum
alba, amor honestatis.*

*Per tunicam perseverantia, quia Ioseph
dicitur tunicam talarem habuisse, quasi
descendentem usque ad talos, per quos
significatur extremitas vitæ.*

*Per Dalmaticam largitas in operibus
misericordiæ.*

*Per Chirothecas cautela. Per Mitram
scientiæ utriusque testamenti, unde &
duo cornua habet.*

*Per baculum cura pastoralis, quâ de-
bet colligere vagos, quos significat cur-
vitas in capite baculi, sustentare infir-
mos, quod ipse stipes significat baculi. Sed
pungere lentos, quod significat stimulus
in petalo baculi, unde versus.*

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Les

Per anulum Sacramenta fidei, quâ Ec-
clesia deconfigur Christo Episcopi enim
sunt in Ecclesiâ loco Christi.

Sed videri.

Archiepiscopi pallium habeant, signum privilegii potestatis, significat enim torquem auream, quam solebant legitime gerentes accipere. Hæc S. Th. in terminis loco cit.

DISTINCTIO XI.

De MATRIMONIO.

DEFINITIO & INVENTIO.

2. **R**zambela Matrimonij sunt Spon-
Salia, quæ sunt ~~maris~~ *futura* ~~maris~~ *maris*
 pliarum promissio. S. Th: in suppl: q: 43
 a: 1. Matrimonium verò secundum ra-
 tionem contractus naturalis considera-
 tum est legitima conjunctio maris & femine
 in usum conjugij, individuum vite consoci-
 dinem retinens; Labat de Matrim. dub: 1.
 §. 2.

Sed in ratione Sacramenti considera-
tum, est esse legis Sacramentum à Christo.

De MATRIMONIO 219

*D. institutum causativum gratie unitivae. N.
P. Salazar.*

Gratia enim quae in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosca in Exam. approb. tit. 1. q. 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia coniungens conjuges ad invicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Iuxta varietatem temporum est varietas institutum matrimonium. In statu innocentiae, est institutum in officium naturae, ad propagandam speciem humanam. In statu naturae lapsae, ultra hoc, in remedium concupiscentiae. In lege Gratiae à Christo D. in ratione Sacramenti. 8. Tit. in Suppl. q. 42. a. 2. Institutum in quatuor, sive Ioan. 2. in Nuptijs vel Matth. 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter sponsalia & Matrimonium.
Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque; Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per nuntius, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptionis, est forma. Sumitur ex D: Th: in Suppl: q: 42. a. 2. ad 1. & 2,

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem. vel, ego vos coniungo in facie Ecclesiæ, ut pro veris conjugibus coram hominibus
 sitis

De MATRIMONIO. 261

fitis, De la Cruz, de Matrim, q: 1. n: 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij : sunt ipsi contrahentes : cùm ipsi tantùm ponant formam , vt patet ex Concilio Florenti in Decreto Vnionis Armenorum. Sacerdos enim tantùm est Minister accidentalis , aliàs Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt, Fides , proles , Sacramentum: Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, vt Christianè educetur. Sacramentum, vt Matrimonium non separetur

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum. 2. remedium concupiscentiæ, 3. commoditas obsequij vtriusque ad invicem.

Effectus

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia vni-

vnitiva, hoc est, gratia sanctificans, vñ
importat mutuam concordiam, decen-
tem vñum Matrimonij moderando car-
nis concupiscentiam; familiæ pruden-
tem gubernationem, Christianam pro-
lis educationem, rerum domesticarum
diligentem curam, dispositionem, & fi-
deliſſimam dispensationem; Moſc. 2 p. Tyroſ
artis Poëtiſ; J: 4. n: 25.

Banna.

9ª Antequam Matrimonium contrahatur,
per & proprio contrahentium Parocho tribus
continujs diebus ſeſſis in Eccleſia inter Miſſa-
rum ſolemnia, publicè denuntietur, inter quos
Matrimonium contrahendum. Trid: Seſſ, 24:
cap. 1.

*Hæc faciunt coniuges, vñ rectè juſci-
piant hoc Sacramentum.*

10^a 1. Careant impedimento, præci-
puè dirimente. 2. Careant peccato mor-
tali alijs peccarent mortaliter ſacrilegè.
3. Conſueſcant & communicent, ſed
hoc conſilium. 4. deuotè & reuerenter
accedant, 5. habeant rectam intentionem.

¶

sem, & non contrahant libidinis causâ.

*In celebratione Matrimonii hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Ecclesiæ
2. coram proprio Parocho, vel alio Sa-
cerdote de Parochia seu Ordinarij ho-
ritia. 3. ad hoc saltem duo testes. 4. i. re-
roget Parochus contrahentes, an velint
contrahere Matrimonium de presenti,
& notificetur de illorum mutuo consensu.
5. Parochus dicat hæc: *Ego vos con-
iungo in Matrimonium, in Nomine Patris & Fi-*

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc deputa-
to nomina Coniugum, testium, & em-
& locum contracti Matrimonij descri-
bat. & librum apud se diligenter custo-
diat.

Impedimenta impedientia ratum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: ab initio in iudicio, & il-
licite contrahatur Matrimonium, vel deus
tamen est alia, contractum dicitur,
tamen non validum.

14. Impedimenta tantùm impediētia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere vxorem, 1. occisio vxoris adulteræ propriâ authoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, vt scilicet contrahat cognationem cum propria vxore, s. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in vlu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundùm dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q: 4. n. 1 de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Borac: de Matr: qu: 3. punet: 14. n. 11. non inducit mortale, etsi dispensatio non petatur.

16. Si quis dispensationem desiderat, adeat

adeat
rùm
pensat
& Rel
Matr:

17.
simple
rum no

18.
tio, q
tur Ma
ab Ord
tur co
conster
ham

19.
dia nō
cam A
nia, &
tam Ci
bis inc

Inte
lennita
nedicti
solenni

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuae & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n: uo. ex D: Antonino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, qua certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventus, usque ad Festum Epiphaniæ, & à media nocte ante Feriam quartam Cinerum usque ad Dominicam in Albis inclusivè, Trid: sess. 24. c: 10.

Interdicitur autem hoc tempore sollemnitas nuptiarum, v: g: accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium sollemniter celebrare, & contra faciens

M

pec-

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: l. cit. n: 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quisceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v: g: tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si

*Si sis affinis, si sortè coire nequibis,
 Si Parochi, & duplicis desit presentia testis,
 Raptâq; sit mulier, nec parti reddita tute.
 Hac facienda vetant connubia, facta retractant.*

Error Persona

23. Tunc est, si quis putat contrahere cum Catharina, & contrahit cum Agneta &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis & naturalis.

Crimen.

Est quadruplex, 1. Si adulteri sibi invicem promiserunt de Matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. 2. Si vir & foemina convenerunt ad occidendum conjugem, ut inter se contrahant, & detecto occidunt: oritur inter eos impedimentum dirimens etiam

M a   n u s

nullo præmissis adulterio: 3. Si vnus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interueniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò vterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, vt docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr. q. 3. punct. 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Vt si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum vrg. mortis, vel notabilis verberationis: & si tunc interius consentiat. Nam aliàs hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensûs, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in fœmina minor metus requiritur.

Ordo

v. g.
byter

Id est
conclu
traher
oris:

Ex
quis
nalita
sang
iple
Hæc
prim

Id
carne
bent
dunt
affini
trimo
quid

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur. ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsae. Hæc propinquitas tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum.

adum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia cœundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duorum testium contractum, est illicitum, & novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu rapta est, in potestate raptoris, non potest esse Matrimonium. Et raptor. auxiliantes, consulentes, faventes, excommunicantur, manent perpetuò infames. Quod si sint Clerici de proprio gradu decidant & tenetur raptor, raptam decenter arbitrio iudicis dotare. si eam in uxorem ducat cessante raptu & libertati restituendo, si non. Trid: sess, 24. cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè committi. quando mulier vi rapitur ad Matrimonium, non verò si rapiatur ob aliam causam, etiam si rapiatur causâ libidinis, Sanchez, Et declaravit Sacra Congregatio

De MATRIMONIO

gregatio, quam insinuat Summa Dicitur
v. *Impedimenta Matrimonij. n. 22.*

Hæc duo Opuscula, scilicet, de decenti
Dei Præceptis, & Sacramentis, desum-
pta sunt ex Opusculis Sententiarum Mo-
ralium proprio labore compositarum.

Hæc subsint infallibili iudicio

S. Matris Ecclesiæ.

Errata sic corrige.

christallus.

De fide libus

maximè

non au dicitur

venereris

apeenda

Præcipatio

alinâ

Abagato

arreptios

spâula

imbiba

traditur tempora-

lis

judicijs

de

principium

baptizo

verbus

falsus

pertinet

a. t. q. q. t. z.

peccant

proprius

crystallus. 27.

De fidelibus. 30.

maximè 45.

non autem dicitur. 47

venereis. 55.

aperienda. 81.

Præcipitatio. 84.

alienâ. 88.

Abagato. 109.

arreptitios. 157.

spatula. 118.

imbibita. 123.

traditur res tempora-

lis 142.

indicijs. 152.

die 154.

principum. 156.

baptizato 185.

versibus. 190.

falsus 191.

pertinent. 241.

q. 1. 2. 2. q. 2. 245.

peccat. 241.

proprius. 250.

Cetera corrigat benevolæ Lector.

o.

ur.47

41

mpora-

6.

3434

070

20
m

001

Long
Gulf
11
12

